

מוזיאון מכבי ע"ש פייר גילדסגיים

PIERRE GILDESGAME MACCABI SPORTS MUSEUM

מכבי

מ. תיק:	8-1215
מיקום פיזי: ארכיון, מכל: 0294	
שם התיק:	למדריך - הרצאות במכביות והדרכה לקורס סמלים ארצי
שם החטיבה:	פרסומי מכבי
מתאריך:	01/01/1948
עד תאריך:	01/01/1948
מס. פריט:	12
במחשב:	

כבוד דרור

הרצאות במכביות והדרכה לקורס סמלים ארצי

ברמת-גן
ניסן, תש"ח

הסתדרות "מכבי" ארץ-ישראל

המפקדה הארצית

של "מכבי הצעיר"

ועדת ההדרכה

הוצאה לאור בסיועה של

המחלקה לענייני הנוער של ההסתדרות הציונית

תל-אביב - ניסן - תש"ח

ה ק ר מ ה

חוברת זו היא נסיון צנוע ראשון להעלות בכתב כמה יסודות רעיוניים של תנועת "מכבי הצעיר". אנו תקווה שבהמשך לחוברת זו תבואנה נוספות שתבהירנה את הבעיות העיוניות-רעיוניות שמדריכינו מתחבטים בהן.

חוברת זו עוסקת בשלושה סוגי בעיות:

(א) בעיות הדרכה: בהן אנו מביאים בפני המדריכים את יסודות ההדרכה בתנועת-נוער, תוך הכללת התכונות האופייניות לחניכים וכיצד יש לכוונם ולנצלם למטרת החינוך.

(ב) בעיות המצע-הרעיוני: אין אנו מביאים כאן מצע-רעיוני מוגוש ומלובן, אלא - מתעצבים על נקודות עקריות בהתפתחות הרעיונית של התנועה. הבהרת המושג "תנועה-כללית" הוא אחת המטרות של חוברת זו והיא עוברת כחוט-השני בכל המאמרים הרעיוניים.

(ג) בעיות ההגשמה וקבי "הסוללים" תופסות גם הן מקום חשוב בחוברת זו, מטרת המאמרים אלה להעביר לפני המדריכים את בעיות חכריהם אשר יצאו להגשמה, להכניס לעובי עיני-הבוגרים אשר נשארו קטורים בתנועה ורוצים בהמשך מפעלם.

בברכת המכבי

ח ז ק ו א מ ין

ועתה ההדרכה.

קוים בתולדות "המכבי הצעיר"

מכבי הצעיר הנה תנועת נוער חנוכית ולאומית שמקורה ברעיון התחיה הגופנית של עם ישראל. ימי הרצל ונורדאו, שהם ערש ההסתדרות הציונית גדולה והמאורגנת, הם גם ראשית ימי "המכבי". קריאתו של נורדאו להקמת "יהדות - השרידים", פיתוח הגו והגוף המנוון של יהודי הגלות - היתה אחת ממטרות הציונות. ואכן - מאז הוסדה של תנועת תרבות הגוף היהודית (שבמשך הזמן הפכה להסתדרות עולמית גדולה "המכבי") צעדה יד ביד עם התנועה הציונית.

הפיכת הרעיון למציאות והקמת "המכבי" העמידה את מיסדיו בפני צרכים ובעיות שונות. אחת הבעיות היותר חשובות היתה "הזדקנות" הספורטאים, והכנת חיל מלואים מבין שורות הנוער. גם ההכרה בצורך של חנוך ציוני הונה יסוד לתנועת הנוער "המכבי הצעיר".

בראשיתו היה "המכבי הצעיר" תנועה ספורטיבית גרידא. הצרכים הלאומיים ומצב יהדות הגולה הביאו את התנועה להכנסת תוכן חדש ומגוון יותר-לדרך חנוכית חדשה: החנוך הצופי, הציוני ובעקר חנוך לעליה לארץ ולהגשמת הציונות בה.

יהדות מרכז אירופה בגרמניה, שבה גדלה תנועת "מכבי הצעיר" החלה להרגיש בכובד הרדיפות האנטישמיות עם עלות הנאצים לשלטון והפחסת איומיהם; הבאת כליון גמור על הגזע היהודי. ואז החלה תנועת עליה גדולה לא"י. "מכבי הצעיר" שהוה חלק די נכב-מהנוער היהודי בגרמניה היה פעיל בין העולים הללו: קבוצות של התנועה, שחונכו על ברכי רעיון החלוציות וההגשמה, באו ארצה במטרה להגשים את רעיונותיהם. המציאות בארץ וגם החנוך האפיני לתנועת-נוער הביאום לדרך-הקבוצה.

"המכבי" בא"י, שבראשו עמדו חוגים אורחיים, ראה בכל דבר הקשור עם: סתור, התישבות קבוצית ועבודה - סכנה של "שמאליות". גישה מוסעית זו, שהיתה ספוגה שנאת השמאל, המיטה שואה גדולה על תנועת המכבי. הקבוצות הראשונות של "המכבי הצעיר העולה" ראו לפנייהן אך מסרה אחת והיא: עליה להתישבות. להן היה ברור כי במכבי יקבלו את התמיכה המוסרית והכלכלית. אנשי "המכבי" בארץ לא הגישו את העזרה הדרושה והתחום הלכה והעמיקה ביניהם.

צעד הראשון של הקבוצות - כניסה להסתדרות הכללית - היה הכרחי מבחינה אובייקטיבית, אבל בחוגי המכבי אמת צעד זה את החשד שרוצים להתחזק לתנועת רעיונות זרים. כתוצאה מוכנת מהיחס העוין שנוצר עזבו קבוצות המ"צ - העולה (כפר-המכבי, מעין-צבי, מסרות, מצובה וכד') את הסתדרות המכבי, נכנסו לחבר-הקבוצות ובהמשך ההתפתחות והלחץ מבחוץ, התאחדו והפכו ל"גורדוניה המכבי-הצעיר".

כונה כפולה היתה לפנינו באמרנו-שואה! בפרוד המכבי הצעיר העולה מן המכבי: א. נותק הקשר בין התנועה החנוכית בארץ ובגולה, אלפי חברים עולים עברו לתנועה אחרת, האפשרות של הקמת נקודות-התישבות-מכביות ומבוססות - מה שהיה משנה את מצב התנועה מיסודו - נמנעה בעקב אי-הבנה מצד ב. ההתפתחות האובייקטיבית של "מכבי הצעיר" מתנועה ספורטיבית ל"תנועה חנוכית מגשימה" נתעכבה ונפגמה בגלל העובדה הנ"ל. עכ"פ דבר אחד ברור: פני התנועה שונים היו בתכלית אלולא עזיבת מ"צ העולה, אותה.

מכבי הצעיר בא"י, שהתפתח גם הוא מתנועה ספורטיבית לתנועה חנוכית, עבר שלבים שונים בדרך התהוותו, השלב הראשון היה הווצרות התנועה-כאן עומדים אנו בפני תופעה משונה במקצת - תנועות הנוער בדרך כלל נוסדות על ברכי רעיון מסוים או למען מסרה מסוימת, הן גדלות והולכות מגרעין קטן לגוף גדול, בו בזמן: המכבי הצעיר הוקם כמעט בן לילה, ערב "המכביה" הראשונה, אז הוחלט להקים מסגרת-נוער-ארצית שתופיע ליד הבוגרים בסורות המכבים. במשך זמן קצר הצטרפו לתנועה אלפי חברים. עם עבור "תקופת הזוהר והחלומות" של המכביה הועמדה התנועה בפני הצורך למלא בתוכן ועניין את

פעולותיה והחלה התלבטות וחפוש אחרי קו ודרך חנוך. החלה החדרת החנוך-
הצופי כיסוד נוסף, וכעבור זמן מועט הסבו תשומת-לב רבה יותר לחנוך-העיוני,
בעקר במגמת למוד-הציונות (ביתר דיוק: "תולדות הציונות"). במדה מסוימת
עסקו גם בחנוך תרבותי אמנותי. הערכים הללו נשתלבו בחנוך הגופני וספקו
את צרכיהן של השכבות הצעירות והבינוניות. ברם - בעית השכבה המתבגרת
(או "בעית הבוגר", כפי שכונתה) לא מצאה את פתרונה. תסיסה מתמדת היתה
בקרב המתבגרים. רבים מהם עזבו את התנועה בטרם הגיעו לגיל 18 (גיל
סיום תנועת הנוער), מהם שעברו לתנועות-נוער אחרות ומעוטם נשארו
בתנועה - קשורים אליה מבלי הבין את מהות הקשר הזה.

המפנה הרציני הראשון חל בערך בזמן בו עלו הקבוצות הראשונות
של "מ"צ-העולה". הרעיון של עליה להתיישבות וחלוציות, הכה הדים בין
המדריכים, שרצו לראות בדרך זו פתרון בעיותיהם. ואמנם מספר מדריכים
בעלי-הכרה יצאו לדרך ההגשמה החלוצית.

חברים בודדים אלה רצו להפוך את המכבי הצעיר בא"י לתנועת נוער
מגשימה בפועל את חזון-הציונות, היינו: בנין הארץ, הרחבת הקיים, חלו-
ציות והיענות לצרכי הלאום. כפתרון ראשון נראתה להם דרך ההתיישבות-
הקבוצית, אולם גם הם (כמכבי הצעיר העולה) נתקלו בתגובה שלילית של
התנועה. ראו בנסיון זה של "הסוללים", רצון להפוך את המכבי הצעיר
בא"י לתנועה סוציאליסטית. מוכי-סנוורים מן החשש של הפיכת "עורה" של
תנועת מכבי הצעיר, עמדו ראשיה למכשול בדרך הסוללים. התנועה החנוכית
לא בגרה עדיין, וחבריה שהיו צריכים להיות את המלוואים לקבוצת "הסוללים"
לא הלכו בדרך זו. לאחר שלש שנות נדודים והתלבטויות לא ראו חברי
הקבוצה כל אפשרות להמשיך כגוף עצמאי ועמדו בפני הברירה: להצטרף לאחד
הזרמים הקיימים או להתפרק. הם בחרו בדרך הסניה, על מנת לחזור לקבוצה
ולהחדיר ביתר סאת את רעיון ההגשמה, באופן מכוון - וכן עשו. הרעיון הכה
שרשים ונצניו החלו נראים בכמה סניפים, בין חברי השכבה המתבגרת.

פעולה זו נפסקה עם פרוץ המלחמה כשהבוגרים התנדבו לצבא (הם ראו גם בגיס צו-לאומי וחובת הגשמה ציונית ולכן עזבו את תנועתם כדי להגשים את העקרונות שבהם חינוכו וחונכו).

סרם עזבם את עבודתם בתנועה, תבעו הקמת גרעין הכשרה חדש. הגרעין הוקם והיסוד הונח בנוה-איתן, כשקבוצה קטנה של 5- חברים בלבד יצאה להגשמה. אותה שנה הוכרז על צו שנת השרות, מטעם המוסדות הלאומיים. חובה זו נתקבלה ע"י התנועה במועצתה הארצית בפתח-תקוה (שנת תש"ג) והחלט על הוצאת גרעיני-הכשרה מגויסים במסגרת התנועה.

הגרעין הראשון שיצא לקב' שילר מנה רק 12 חברים (אחוז קטן מהי"בי השרות), אולם רוח החברים לא נפלה. הם החלו בפעולה חנוכית והסברתית, קרכו את התנועה לרעיון, ותוך סבלנות שכנעו את הבוגרים וראשי התנועה כי אין בדעתם להיות "מיסיונרים" לרעיון או תנועה אחרים.

הגרעינים הבאים הלכו הלוך וגדול ומספר היוצאים עבר את ה-50 (מדי שנה). חיי השרות וההגשמה, המגע עם החקלאות והקבוצה, הביאו את מסיימי השרות לרעיון הקמת קבוצת התישבות מכבית. גם היסוד לקבוצה היה צנוע ועם עלותה לעצמאות (ברעננה - תש"ו) מנתה כשתי עשרות חברים, לאט לאט עלה מספר החברים והוא מגיע כיום ל-60. הקבוצה עומדת לפני עליה להתישבות והקמת משק עצמאי. חברי הקבוצה בחרו להם כשם את "הסוללים" לאות כי רעיונם של "הסוללים" הראשונים שריר וקיים.

ישנה נטיה לערבב שני מושגים: "הגשמה" ו"התישבות קבוצית" ויש צורך להבהירם. "ההגשמה" הנה המטרה שלקראתה אנו מחנכים כל חבר וחניך ואנו רואים את ביצועה בכל מסגרת ובכל צורת חיים (המתאימה לצרכי השעה!). "ההתישבות-הקבוצית" הנה תוצאה אחת מן החנוך להגשמה, היא אחד המכשירים הלאומיים להגשמת הציונות וקולטת לתוכה כל חבר תנועה, הבוחר בדרך חיים שתופית, מבלי לשלול צורת חיים אחרות.

סיום: תנועתנו עברה שלבים שונים בהתפתחותה ואין לומר שהגיעה לבגרות ולשלמות-רעיונית. עליה עוד לעבור הרבה עד שנוכל לומר בודאות: "זוהי" דמותה וזוהי מסרתה של תנועתנו". ואת הדמות המושלמת של המכבי-הצעיר יעצבו אותם הבוגרים אשר יקשרו את גורלם לתנועה ויראו בה חלק בלתי נפרד מהווי חייהם.

ארקיה.

התפתחות רעיון ההגשמה ב"מכבי הצעיר"

"מכבי הצעיר" כתנועת נוער חנוכית, הנו תולדת רעיון התחיה הגופנית של היהודי הגלותי. הסתדרות "מכבי" קמה כתנועה ספורטיבית עממית, במטרה לפתח את הגוף היהודי שהתנוון, במשך מאות שנות גלות. חובות ציוניות שונות וביחוד חובת "השקל הציוני", המוטלות על חברי "מכבי", קרבו מתבוללים רבים אל חיק הציונות.

בשנות ה-20 של המאה האחרונה הוקמו בארצות שונות חטיבות-נוער במטרה ליצור "חיל מלואים" ספורטיבי. הן הפכו במהרה לתנועת-נוער עול-מית שנקראה "מכבי הצעיר העולמי". ארצות מרכז ומערב אירופה הווי את ערש ולב התנועה. עם עליית הנאצים לשלטון חל מפנה יסודי ביחס היהודים, בארצות אלה, לציונות ו"מכבי הצעיר" הפכה להיות תנועה חלוצית ומגשימה.

בין השנים 1933-1939 הייתה עליה מוגברת מגרמניה, אוסטריה וצ'כיה שבתוכה אנו מוצאים גרעינים, הכשרות ועליות נוער רבות של התנועה. בבואם ארצה חדורי חזון ההתישבות התלוצית נתקבלו ביחס מתנכר מצד הצבור ה"מכבי" בארץ. צבור זה לא ראה ברצון הקמת תנועה וגופי התישבות "מכביים". תוך זמן קצר נתקו קבוצות אלה מעל המכבי, הצטרפו לחבר הקבוצות וקשרו את עצמן עם תנועת גורדוניה.

נצני תנועת המכבי-הצעיר בא"י החלו בראשית שנות השלשים. מתחילה
היתה תסיסה, התלבטות וחפוש אחר יעוד ומטרה מגדרת לתנועה. המציאות
הא"לית תבעה גם מ"מכבי צעיר" השתתפות אקטיבית במפעל הבניה הלאומית.
במשך שנים התבטאה הפעולה הציונית והמגשימה, של חברי התנועה, כהופעה
של בודדים אשר למרות מטפרם הרב לא התבלטו בצבור מפאת חסר ארגונים (!).

שכבת המדריכים הבוגרים שלמדו וראו את המציאו המרה שאפו לכוון
את התנועה לאפיק ברור ולהפעיל את חבריה במאורגן. בסוף שנות המאורעות
קם קמץ מדריכים בוגרים, חדורי הכרה ואמונה בעתיד התנועה בהגשמה ויצאו
להכשרה.

חסרי נסיון, מגמה סופית ברורה והדרכה ע"י גוף מנוסה יצאו
החברים להגשמה רצונה היה לשמור על צביון ואופי תנועתי טהור - תוך
התנכרות רבה של התנועה - כל אלה היו בעוכרי "קבוצת הסוללים" - לאחר
שלש שנות התלבטות וקשיים נתפרדה החבילה. חלק מן המדריכים חזר לתנועה
במגמה להמשיך את החנוך להגשמה.

המלחמה העולמית השניה, אשר פרצה, הוותה הזדמנות למדריכים
הבוגרים להוכיח כי תנועת "מכבי הצעיר" יעודה ורצונה להגשים בכל השטחים
ולהיענות לכל צו. הם היו הראשונים לגיוס וראשוני "פלוגת מכבי" בצבא.

התגייסותם של המדריכים לצבא גרם להרס ארגוני של התנועה החנוכית.
דור של מדריכים צעירים וחסרי נסיון קבל את הנהגת הסניפים לידיהם. הפעו-
לה לקתה בשטחים רבים, הרמה הכללית ירדה אולם קו-אור אחד בקע מבין
ההריסות הללו: רעיון ההגשמה, שהובא ע"י ותיקי "הסוללים", הכה שרש
בלבות החברים. חובת-שנת-השרות הלאומי סייעה מאד להפיכת הרעיון למעשה.

בתחילה יצאו בודדים לגרעין ההכשרה בנוה איתן. בשנה הבאה יצאו

למעלה מ-10 (לקבוצת שילר) ובשנים שלאחר-מכן הלכו המחזורים השנתיים וגדלו עד ל-50-60 חבר.

לא קלה היתה הדרך מאז יצא הגרעין הראשון: "מכבי" שכלל בעיקר חוגים אזרחיים לא ראה בעין יפה הווצרות גרעיני הגשמה משותפים על חיי שתוף, היה חסם שהגרעינים המקבילים את הכשרתם בקבוצות זרות יקבלו השפעה "מזיקה" ויטמעו בתוכן. מאידך, הביטה התנועה החנוכית על הנסיון השני ליצירת קבוצה (לאחר כשלון הראשונים) בחשדנות ולעתים בזרות. החרפת נגודי הדעות בין תנועות השמאל והימין ובין התנועות הכלליות יצר יחס עוין, ככמה סניפים, לגבי המגשימים הצעירים.

למודי נסיון העבר ומודרכים ע"י כמה בוגרים, "משוגעים לדבר", צעדו הראשונים בהתמדה, עקביות וסבלנות והודות לכך החדירו לתנועה את ההכרה והאמונה ברעיון ההגשמה.

כיום עומדים אנו בפני מציאות חיובית ומרה כאחת: קבוצות ההגשמה הן המכוונות את התנועה ומדריכות אותה. ההנהגה ויתר המוסדות חדורים רוח אחידה של חנוך להגשמה, מאידך קצרה ידן של הקבוצות לפתור את בעית חוסר המדריכים האפיינית כיום לתנועות-נוער.

המחשת רעיון ההגשמה, בתנועות אחרות, הביא את התנועות לשיטת חנוך מגדרת וטוטאלית, לחיי קבוץ, הכרה מעמדית ומפלגתית וכו'. תנועת "מכבי הצעיר" לא בחרה בדרך הזו ונשארה נאמנה לרעיונות החנוך הכללי. כל חבר היוצא לשנת-שרות מודרך ומתקרב לרעיונות הקבוצה, השתוף, העזרה ההדדית, בניין המולדת וכו' אך בסיסו את השרות ושאי הוא לבחור בדרך חיים הרצויה לו. למרות חפש הדעה והבחירה ממשיכים רבים מבין חברי ההכשרות בדרך ההגשמה הקבוצית.

קבוצת "הסוללים", אשר בחרה שנית בשם זה -- כדי להפגין את אי-כניעת התנועה בפני כשלונות, מונה 60 חבר ונמצאת ברעננה כפלוגת-עבודה עצמאית. "הסוללים" מתעתדים לעלות להתגייסות בזמן הקרוב ביותר. מחנה "הסוללים" הפך למקום מועד לפגישות, קורסים ומפעלים תנועתיים אחרים - עובדה זו מסייעת להרוק הקשרים בין המגשימים לבין אלה אשר צריכים להגשים.

במלים ספורות אפשר להגדיר את מהות מכבי הצעיר: כתנועה חנוכית כללית המשתדלת להקנות לחבריה הכרה יסודית של הציונות ומטרותיה תוך הבלטת חפשי הפרט והשקפתו. היא מרחיבה את אופקי הנוער למען ידע לבחור, בהגיעו לגיל בגרות, בצורת חיים מגשימה (בין אם כבודד או במאורגן). "מכבי הצעיר" כחקל אורגאני מהסתדרות "המכבי" רואה מטרה חשובה בחנוך הגופני (ספורט, צופיות וכו') בהנחה נכרת ירידה רבה בשטח זה ומסרתנו להלעלותו, בזמן הקרוב, לדרגה הראויה לו.

התנועה מחייבת את חבריה לעמוד לרשות הלאום ולמלא את צויין, בראש וראשונה את חובת שנת-השרות. התנועה ממריצה את חבריה, ללא כפיה, להמשיך בחיי הגשמה קולקטיבית - במגמה להקים מפעלים חלוציים שיביאו תועלת לתנועה וללאום כאחד.

התנועה מתנגדת לחנוך-סוטאלי ומספחת בקרב חבריה אחוה גם לתנועות אחרות והערכת היסיגיהן. "מכבי הצעיר" מחפש דרכי התקרבות לתנועות נוער אחרות, מבלי לחרוג ממסגרת העקרונות הנ"ל.

מבין חלוקי-דעות ונגודי השקפות, עולה בתנועה הדרך של הגשמה חלוצית תוך סמירה על עקרונות הכלליות, חפשי המחשבה והדעה, נאמנות לאומית וציונית והשתתפות במפעל הבניה יחד עם כל הישוב.

ארק'ה.

תנועת נוער כללית ומגשימה !

שלם זה הבא כביכול לבטא את מהות תנועתנו, שמש מאז ומתמיד סלע מחלוקת בין חלקים שונים במכבי הצעיר. כלליותו של המונח "כללי" יצרה מצע רחב להתפלמס בו ולהגדיר את משמעותו בצורות שונות.

המכבי הצעיר, אשר נוסד כארגון ספורטיבי, התפתח והתקדם לקראת יצירת צביון חנוכי - רעיוני ופולס לו דרך בין הלכי מחשבה והשקפה שונים; הפך ברבות הימים לתנועה מגשימה וחלוצית. לכאורה - תמונה כאן סתירה או מעין התנגשות בין שתי הנחות מתנגדות. "כלליות" ו"הגשמה", ואכן - ראייה מקבלת ומסולפת של המושגים הללו מחייבת את אי הזדהותם.

ננסה להבהיר לעצמנו, אנו חניכי התנועה, מה הם התחומים המשתפים ומהם הסתירות בין ההגשמה ועיון הכלליות.

כל צבור וביחוד צבור הצעירים ולו יהיה מעמיק ביותר ונבון ביותר מצייר לו בדמיונו את מציאותו המוחשית של רעיון מסוים. והמחשתו של רעיון "ההגשמה" בדמיונם הוא: בחלוציות חקלאית (או ימית), במסגרת ההתישבות הלאומית, וקבע הגורל שרעיון הסוציאליזם יפגוש עם רעיון "החלוציות המגשימה", על קרקע פוריה וינביט נבט בריא ונאה. אותם חברי תנועתנו הצעירים כבוגרים זהו בתמימותם את כל הקשור והמשלב במציאותן של תנועות הפועלים המושבות, עם הרעיון המהפכני של הסוציאליזם. וכאשר עמדנו בפני נסיונות ראשונים של הפיכת תנועתנו לתנועה - מגשימה נתקלנו באבני-נגף ומכשולים פנימיים. נסיונה הראשון של קבוצת ה"סוללים" להקים נקודות התישבות - מכביית נתקלה ביחס עוין וזר - המדריכים והבוגרים חששו מפני התפתחות זו העלולה להביא את התנועה לאפיק מסוכן, "שמאלי" - בעוורונם, הרואה שנאת כל ערך ומושג - הקשור עם שמאליות, המיטו אנשי המכבי, שואה ואסון שתוצאותיו - עזיבת "המכבי הצעיר העולה" את מסגרתנו וסטייתו עד למזוג עם תנועת הנוער "גור-דוניה". קבוצת הסוללים הראשונה נתפזרה. חלק מחבריה חזר לתנועה והמשיך

בהחזרת הרעיון לדור הבא. עם פרוץ המלחמה וקריאת המוסדות להתגייס - התיצבו חברים אלה אל הדגל ובזאת הוכיחו כי אמונתם ברעיון ההגשמה לא הושתת על עקרונות-מעמדיים או כנסיון להסיט את התנועה אל זרם ספלגתי מסוים. היתה זו הוכחה חיה כי יש מקום לשני היסודות: הגשמה וכלליות - במחיצה אחת.

הקמת גרעיני ההכשרה שלנו, זו שנת השרות שהועבר ונתקבל בתנועה, הקמת קבוצת הסוללים המחודשת - כל אלה הוכיחו כי לא תתכן תנועת מכבי הצעיר כתנועה כללית ובלתי מגשימה.

ועתה - כדי להבהיר לעצמנו את הבעיה נעמוד על כל צד שבה במפורט.

הגשמה - מן הרגע שנכנס הח' לתנועת הנוער בגיל 9 או 10, הופך הוא להיות אובייקט לפעולה חנוכית שמשמעה - עזוב תכונותיו הגלמיות, הן הנפשיות והן הגופניות, לדמות משלמת של בוגר ואזרח במדינה. כל הערכים שהמדריך מקנה לחניכיו הם בגדר של הכנה לקראת השלב העליון בה עובר האדם לחיי עצמאות ובגרות - החנוך מתבסא בכמה צורות: פעולה מעשית שמטרתה פתוח הרגש והאינסטינקטים בדרך בריאה, פעולה עיונית המכוונת את מחו והגיונו של האדם. החלק הראשון מכשיר את גופו של האדם לקבל עליו משימות חיים והחלק השני מפתח את הכרתו העצמית והצבורית של הפרט כדי שיוכל לעמוד בפני נחשולי החיים המסתערים עליו. למעשה - כל פעולה והדרכה מכשירה את החניך להיות "מגשים" במסגרת חברתית, צבורית ולאומית. נחשוב קצת ונוכח - אותו משחק שמלמדים אנו לחברי השכבה הצעירה, אותה מסיבה או טיול וספור על ילדים אמיצים - או להיפך, פחדנים, צייתנים או סרבנים, כל אלה באים להרגיל את הילד להיות יצור חברתי ממשמע.

השיר, השיחה או הספור - על גבורינו שכבשו את השממה, הפך את הארץ והגנו על כבוד ה"יהודי" בשלוב עם מחנות, חיי שדה ותרבות גוף באים להכין את חברי השכבה הבינונית להכון לכל תפקיד לאומי וחלוצי. שיחותינו הרעיוניות על הציונות, הלאומיות, חיי החברה, ורעיונות היסוד של התנועה, שלכאורה הנם בגדר דבורים-גרידא, באים ללמד את הבוגר מה צורת חיים יבחר

לו ומה חובותיו לעם ולמדינה. המדריכים, הפועלים עם קבוצת חניכים לעתים אינם מסוגלים להבין מה כבוד האחיות הרובצת עליהם, עד כמה מחייבת אותם כל מלה הנאמרת - כי בספר המדריך - על צעירים אשר עזבו בתי הורים אמידים כדי ללכת לגליל ולהגן עליו קמץ נגד אלפים. ואם מרצה החבר על גאולת הקרקע, מפעלה של הקה"ל, יבוש ביצות ומות עשרות בקדחת הממארת - כונתו לדרוש מכל חניך וחניך הליכה בדרך זו ואם תובע המדריך דבר מן הצעירים עליו להגשימו בעצמו - המסקנה: משמעותה של "הגשמה" היא רחבה ומקיפה את כל אפקי חייו של הנער - במשפחה, בתנועה בחברה ולמען העם בכל המסגרות הללו עליו למלא את חובתו. כדי לסנוע אשליה וטעויות ברור הוא כי כונתנו אינה בדרך - אנרכיסטית עצמאית לחלוטין - לאן אוסרים אנו כי את הצויים והצרכים קובעת החברה ועל הפרט להתאים עצמו לדרישותיה. ולכן - אם להתיישרות הזו ילכו בוגרינו להתיישרות, אם לכבוש הים או האויר, אם לשליחות או הדרכה ואם לצבא - המגן של המולדת - ילכו המגשימים אל אשר ידרשו.

ובאשר לכלליות - טעות פטלית היא, המביאה נזק רב לתנועתנו, לראות ב"כלליות" - חסר מסגרת, חפש מכל הגדרה תנועתית, חפש ההשתייכות למפלגה ולזרמים שונים בישוב. למעשה מקובלים שתי נוסחאות למונח זה. האחת אומרת - מתנכים אנו את החבר על ברכי רעיונות ציוניים, אגושיים ולאומיים ובהגיעו לגיל 18 חפשי הוא לבחור לו דרך חיים, חברה, מפלגה - כרוחו. נוסף לכך רשאי כל בוגר המתמצא בחנוך והדרכה - לפעול במסגרת "תנועת הנוער הכללית", אלא אם יהיה נאמן למצע הנ"ל (ותהא השקפתו הפוליטית אשר תהיה) הגדרה זו סתומה למדי וגמישה למדי ורבות הסכנות הצפונות בה. כדי לעמוד עליהן נשאל כמה שאלות: א) "מתנכים אנו את חניכינו על ברכי הציונות ורעיון התחיה הלאומית" - וכי אין הרעיונות על יסודותיו הפאשיסטיים טוען ש"ציונותו" היא הצרופה ביותר והאם שונה ממנו הציונות-הסוציאליסטית הדורשת לעצמה את הבכורה, והאם הציונות הדתית אינה נושאת את דגלה היא ברמה, ועוד כהנה? וכיצד נסביר לחניך מהי הציונות האמיתית? האם יתכן לחנך על ברכי לאומיות הדוגלת בהמנון ודגל אחידים ומאידך לרמוז

לילד כי רשאי הוא לבחור גם בדרך השניה. במקום להתוות נתיב להשקפותיו מלבנים אנו את המבוכה. האם רשאים אנו להרשיע בפני החניך תופעות של "פרישה ממרות לאומית" בשטח ההגנה, הבנין וכד' ובו בזמן להודיעו מלמפרע כי בגיל מסוים רשאי הוא לפרק מעליו את כל החנוך אשר קבל. רשאי הוא להתעלם מערכים על ברכיהם חונך. (אם דוגלים אנו בכלליות כה מופשטת האם נוכל להבדיל מפגזגזות קומוניסטיות ופאשיסטיות מאלו היותר מתונות - הרי כולן נוגדות אחת לשנית).

(ב) כנאמנים לעקרונות "הכלליות", חוצצים אנו בתהום - מלאכותית בין בוגרי התנועה לבין צעירה. כתנועה מגשימה, (היתכן הדבר?). בוגרינו בוחרים בדרך חלוצית שתופית ואנו רוצים לצעירים כי רשאים הם לבחור גם בדרך אחרת (כלומר גם באי-חלוציות). (ג) כבת-יענה אנו טומנים עינינו בחול ומדמים כי המדריך הבוגר (בעל ההשקפה הפוליטית המגבשת וחסר מפלגה מגדרת) ותעלה מעל לקרונותיו באישיים וישמור על התחומים אשר מציבה לו הכלליות. עליו יהיה להתעלם מן הרגש-האישי שלו ולנקוט פעולה מכוונת ע"י אחרים - האם לזה יקרא מדריך (לאמיתו של דבר לא קם מדריך אשר יוכל להגיע לדרגא כזאת של העלמת נטיותיו הפרטיות). השליח, חבר קבוץ או החבר העירוני המבלה עתותיו בתענוגות והבליים, - בעצם מהותם מכוונים את חניכיהם בדרךם הם.

המסקנה לכל הנ"ל היא - אין זו כלליות, אין היא מספחת בנער ערכים כנים וברורים, מגדילה היא את המבוכה, מרבה את האנרכיה ו"חפש-הפרט-המגזם" ובעיקר אין היא מסוגלת לקסור עצמה אל רעיון ההגשמה.

וישנה דרך שניה הנראית לנו ביותר. הבאה להבהיר כל מונח, כל ערך וכל מסרה - לפתח לפני החניך אפקים ברורים ולומר: "כאן תלך" ו"כאן לא תלך"! הדרך הזו רואה לפניו את חזון "הציונות הכללית" - כמסרה. שואפת לחנך את בניה על עקרונות דמוקרטיים. הרואה בלאומיות את היסוד להבראת העם הישראלי בעל הדמות-המסלפת. הרואה בתרבות הרוחנית גורם יסודי בהתפתחות העם. דרך זו שואפת למנוע נגודים פוליטיים פנימיים ובעיקר להקהות את

חוריהם בקצור - שוללת את חנוך הנוער למלחמת מעמדות קנאית וחד צדדית. את הגורים הכלכליים - המקצועיים יש לפתר ברוח הציונות ולמען המגמה שלה.

הפועל העברי בארץ הוא חלוץ העם ועל העם להגן עליהם, לתמוך בו ולעזור לו במפעלו - אין אנו מסכימים לנצול הפועל לתועלת הפרט ושוללים כל תופעה אגואיסטית של רדיפת בצע וממון. הפועלים כמו יתר חלקי העם צריכים להיות מאורגנים במסגרות אשר כלן כאחד עומדות למרות האומה שהיא הבורר העליון בכל ענין.

את הנוער אנו מחנכים למשמעת לאומית וצבורית, היענות לכל צו האומה, חלוציות וחיי עבודה, כבוש הארץ במובן החיובי של המלה - התישבות, הגנה ועמל. אין אנו מפלים בין חיי שתוף לחיים אינדיבידואליים בלבד שיהיו במסגרת של הגשמה לאומית. מדיכתי התנועה רשאים לא להתפיר את צורת חיייהם והשקפת עולמם (אם התנועה חרדה מפני דברים אלה כל ידריך אותו חברן) מפני חניכיהם. בוגרי המכבי הצעיר צריכים למצוא את מקומם במפעלי הגשמה של התנועה, באגודות הספורט של המכבי ובמסגרות חברתיות ורעיוניות של בוגרים במסגרת התנועה.

כסכום אפשר לומר - רעיון ההגשמה - החלוציות במסגרת הלאום, מסתלב כמלוא היקפו עם דרך התנועה הכללית תוך חנוך למשמעת ולמרות לאומית.

ארק'ה.

השתוף בקבוצת ההכשרה

במגמתה של התנועה, מיום התבססות רעיון ההגשמה לכוון את הפעבר מחיי תנועה לחיי הכשרה. דבר זה טבעי הוא. עם זאת קבוצת ההכשרה למשך נתקלת היא בבעיות קשות, שעות על שעות יושבים חברי ההכשרה ומנסים למצוא פתרון לבעיותיהם אחת הבעיות המסרידות, החוזרות ונשנות בכל גרעין והכשרה היא בעית השתוף: שתוף ברעיון ושתוף בחיים.

הפגישת הראשונה של החניך בחיי השתוף היא הקבוצה החנוכית. פה הוא נתקל בותור ובעזרה הדדית. הוא נפגש ב"קפה משתפת", המשתפת את הקבוצה בלבר ומהווה את רכוש הנשבר מתוך פטריוטיזם-קבוצתי. העבודה המשתפת למפעל, כגון הקמת פנה במועדון או סדורו בכלל מוסיפים ומקנים לחניך את ערך השתוף. דרגה גבוהה יותר בחיי השתוף התנועתיים היא: המחנה הצופי על צורותיו השונות. התנאים והקשיים, המאורעות והמעלולים הם שמגבשים את הקבוצה. אין ספק שתוף כדי עבודה חנוכית נוצר הספוס החברתי שאליו סואף המדריך להגיע.

גורם נוסף בחיי ההכשרה הם היסודות הקבוצתיים. כשמדברים על שתוף בהכשרה טוב יהיה לזכור קדם-לכן את יסודותיה של הקבוצה השתופית בראשית צעדיה. השקפת עולם זו אינה חדשה ומקורה נעוץ בראשית הווצרות "הקומונות" בעולם.

החברה הקדומה לא ידעה עדיין קניין פרטי, לכן לא היה נצול, ותווך השתוף נראה פה ושם בכל ימי ההיסטוריה.

ה"אסיים" במאה השניה לפני הספירה, הכנסייה הנוצרית, שהיתה חברה בעלת נכסים וקרקעות, כמו כן יש לציין את הסנזורים שחיו חיי-שתוף מלא וכו'. ב-200 השנים האחרונות ידועות ביחוד הקומונות שנוצרו באמריקה, אך הן התנונו והתפוררו במהרה.

בארץ התגבש הרעיון בין יחידים שקבעו לעצמם את דרך הקבוצה. מסרתה היתה: תקון חיי הפרט לקראת שלמותו ויצירת חברת חיים המשתתפת על יסודות

הצדק. העבודה היתה עבורם חזון והשקפת עולם כמאמרו של א.ד.ג.: "לא עבודה לשם פרנסה ולא עבודה לשם מצוה אלא עבודה לשם חיים". מכאן אנו רואים את שתוף הרעיון ואת האמונה ביעודה של הקבוצה בחיי העם והארץ. הקולקטיביות המחשבתית הזו חייבת ליצור את הכלים והמכשירים שבהם יוכל הפרט לכונן את חייו. לפרט ישנם צרכים יומיומיים חמריים וצרכים תרבותיים-רוחניים, כי כל פרט "נותן לפי יכולתו ומקבל לפי צרכיו". מכאן הסינטיזה הבלתי-נמנעת בין שני החלקים שכביכול הם נפרדים: שתוף הרעיון ושתוף החיים. בקצור, נוכל לומר ש: א. התנועה החנוכית ב. התנועה הקבוצית, בארץ, שתיהן יוצרות את הדפוסיים שבחיי ההכשרה. לפי הנ"ל נבין שהתנאים האובייקטיביים להכשרה מוכנים ויש צורך רק לצעוד את הצעד הראשון.

בעיני חבר מצטיירת ההכשרה בתחילה כאידיאל, אם להשתמש בלשון מדעית כ"אוטופיה". קוסמים חיי ההכשרה - "שולי אהל מתגדרים ברוח, עשית מפויחת, אור מדורה...". אולם המציאות כדרכה טופחת, כי אין מציאות טובה בלי מלחמה עבורה. בימים הראשונים הנך רואה את הפרצות הראשונות: כסף פרטי, קומזיצים פרטיים וכל מיני תופעות אוגאיסטיות אחרות. אלה הן תופעות ראשונות העוכרות את שלות החברים. השותפות הופכת לפרוזה גבוהה בלבד. ואז יש צורך להתחיל להלחם במציאות החדשה שנתהוותה. סבות שונות לאי-סליון וחוסר צדק הנכר בחיי ההכשרה: חסר חיי חברה תקינים, תכן תרבותי שטחי וכד', כמו כן קיימים גורמים סוציולוגיים אובייקטיביים שכוונם שלילי - רמת התפתחות שונה, השכלה שונה של חברי ההכשרה, התלוקה של חברי הגויעין לפי הסניפים השונים שבגלל חסר חנוך מרכזי ואחיד יצרו ספוסים שונים של חברים ונשעו בקרבם השקפות עולם מנוגדות. נובעים גם תנאים שליליים הנגרמים ע"י הזמן: ההכשרה המגויסת ותפקידי הבטחון, מבליטים את כשרו של האחד וחלשתו של השני, נוצר רקע להרגשת נחיתות ועליונות אצל חברים, שלמעשה הם שואפים באמצעות חיי השתוף למנוע זאת.

יש ללחום בכל הגוים הנ"ל, אולם אל לנו לשכוח שאת כל הגורמים הללו אפשר לנצל גם בכוון חיובי: המסעות והסיוולים השמסכים מעוררים את רוח החברה. עובר הזמן ואתו יוצרת לה החברה ערכים עצמיים ומקוריים ה"יש שלנו" גדל והולך. העבר והמסורת יצרו את הרקע לגבושה החברותי של ההכשרה, מתקרבים בזה ליצירת הסתוף האמתי בחיים ובמחשבה.

עם תום תקופת השרות וההכשרה, כשגוראים בה נצנים ראשונים של עצמאות נבחנת החברה בכשרה ליצור חיי-שתוף מלאים וכנים. החברה, ככלל, קובעת את הלך מחשבותיו של הפרט. החבר שוקל ומחליט: "איה מקומי?" "היש ברצוני לקבל את החיים האלה ולראות בהם תכלית חיי?" האיריאליים הנעלים של הקבוצה ורצונן של החבר להמשיך בחיים אשר נתחבבו עליו בתקופת שרותו, כל אלה קובעים את השארותו במסגרת ההכשרה, בצאתה לעצמאות.

שני ממדים יסודיים לקבוצה הסתופית: החלטה והכרה בעקרונות מסוימים ובצוע והגשמת העקרונות הללו בחיי יום-יום. במלוי שני ממדים אלה נבחנת ההכשרה לזכות או לחובה.

איציק (הסוללים).

תולדות ומהות שנת שירות

"שנת שירות" - אינו מונח חדש בחיי הנוער בארץ. מדינות רבות הבינו את זכותן לדרוש מאזרחיהם ובעיקר מהנוער את שירותם המלא או החלקי להגשמת מטרותיה הלאומיות והצבוריות.

מהו הרקע איפוא, להופעת גורם זה בחיינו, שבמשך שנים מספר הפך מנוף כביר להגשמה ויצירת מפעלים חלוציים בארץ.

1) יהדות ארץ-ישראל היא הסניה בגודלה אחר יהדות אמריקה. מבחינה איכותית היא ראשונה בערך. המלחמה האחרונה בהתריבה חלק נכר מעמנו הסילה את

עול המאבק לחיים על הישוב בארץ. (2) הנוער בכל מדינה נושא תקוותיה ומגשימן. מצב זה היה צריך להיווג גם אצלנו, אילולא העובדא ש-30% מהנוער מאורגנים ב-23 תנועות נוער כלומר נתונים לצו המוסדות והלאום, נושאים על שכמם את עול המאבק הציוני. (3) המלחמה העמידה את הארץ בפני הצורך לגיוס כוחות לערוד הסקסור הכלכלי, היתה חשיבות כעזרה למסקים ההתיסבותיים במקומות קליטה ליהדות העולה ארצה. (4) כל נשכח את חשיבות הצבא והמגן שדרשו את גיוסו המלא של הנוער על מנת לעמוד בפרץ למלחמה באוייב מבחוץ ובגבוש הכוח מבפנים. תפקידי כל תנועת נוער היו: (א) הכנסת נוער תחת דגלה, על מנת להרבות את מספר המגשימים והנושאים בעול המאבק. (ב) חנוך מכוון והפניית הנוער לכווני הגשמה וספוק צרכי הלאום.

לרקע הפוליטי המתואר בזה מצטרף הרקע התנועתי ויחדיו הולידו את הרעיון (בשורות תנועתנו א) תנועתנו לא יצרה מפעלים קונסטרוקטיביים בשטח הלאומי חלוצי. חברים משלה לא נצדדו מכל חזית ושטח פעולה אך המעשים היו אינדיבידואליים בלבד. (ב) היתה חסרה האחידות התנועתית שתלכד לגוף פעיל אחד את עשרות הסניפים המפורדים (ג) לא גובש קו הדרכה אחיד. כל סניף פעל בהתאם ליכולתו, רצונו ומסורתו הפנימית. (ד) חוסר בהירות רעיונית היתה בעוכרנו ונדרמה לעזיבת חברים רבים. (ה) לא גובש גוף בוגרים, כי האחרונים עזבו את התנועה בהגיעם לגיל הבגרות. (ו) האדמיניסטרציה הפנימית היתה לקויה.

שנת הסיירות היתה צריכה לפתור רבות מהבעיות הנ"ל ולעזור לפתרון השאר, חמשה חברים שיצאו לנוה איתן באופן ספונסני בראשית שנת תש"ג הצליחו לכנס את המועצה הארצית בפתח-תקוה שהחליטה בקיץ תש"ג לחייב כל בוגר בשנת סיירות במסגרת התנועה. צורת הסיירות תקבע כל שנה בהתאם לצו המוסדות וצרכי התנועה, שחרורים ינתנו למדריכים ע"י ועדה מרכזית. בשנת תש"ד יצא מחזור שנת הסיירות אי לקבוצת סילר. נוצרו הקשרים הראשונים עם התנועה ואורגן מחזור ב' שיצא בתש"ה לרמת-דוד. מכאן נשלחו מדריכים ארציים לעבודה בתנועה

ולזכותם יזקף ארגונה וגבושה של התנועה בשטחי ההדרכה, ההארגון והאידיאולוגיה. בתש"ו יצאו שני המחזורים הראשונים כפלוגת עבודה ברעננה ונקראו בשם "הסוללים", ואילו מחזור ג' יצא להכשרה לגבעת חיים. בתחילת שנת תש"ז הצטרף מחזור ג' ל"סוללים", מחזור שנת הסירות ד' יצא לסירותו על מנת להצטרף אחר כך לגופי המגשימים המכינים עצמם לעליה להתישבות.

שנת הסירות משמשת (א) הסלב האחרון בדרכו החנוכית של החבר בתנועה. צורת חייו משתנית, כאן תעצב דמותו הפנימית, כאן יחליט על דרכו לעתיד. (ב) קרש קפיצה למפעלים התישבותיים של התנועה, ע"י הפיכת המחזורים לפלוגות המתעדות להתישב.

בשנת הסירות ימלא כל פרט את חובתו הלאומית. במשך שנה זו יעזור לעבודת מחזורו בתנועה, ע"י קשרים עם הסניפים, שליחת מדריכים, השתתפות במפעלי התנועה וכו'. בשנת הסירות יכיר החבר את העבודה. העבודה נעשית מתוך הכרה. "ילמד להוכיר את פרי עמלו ועמל אחרים". היסוד לחיים הפנימיים היא החברה: בחיים החברתיים והתרבותיים מתבלט כל פרט בתכונותיו החיוביות והשליליות. חיים הללו מאלצים את הפרט לשנות את אותם תכונותיו הפוגעות בזולת. העיון והמתח הפוליטי המתמיד משליטים אורה של מחשבה ורצינות.

צורת ההמשך היא בקולקטיב, תורת החיים מאפשרת הגשמה יעילה. זו השעה לנוער המגשים - היא ההתישבות (א) מבחינת הרחבת גבולות וכבוש השממות; (ב) מבחינת הקמת מקומות קליטה; (ג) מבחינת הגברת הישוב הכפרי לחזק הכלכלה העברית.

בסיכום: לאור הנסיון הצליח הקו החדש במסכת הרעיונית. יצירת המפעלים והשתתפות המחזורים בחיים הפוליטיים והצבוריים הפכו את התנועה לגורם שיש להעריכו ולהתחשב בו. כוחותיה הפוטנציאליים מתגלים והולכים. גבוש הקו החנוכי ועמו הארגון הפנימי מתקדמים והולכים. זכות קיומה של התנועה הוא נעלה מכל ספק, התנועה ממלאה את יעודה.

סבתי.

שנת שירות במקובץ או כחידים

בשתי השיחות הקודמות השתדלנו להסביר את המהות החלוצית של תנועתנו - זו העכשווית וזו - שאנו שואפים אליה, הצגנו את בעית שנת השרות מכל צדדיה. ננסה לבחן בעיה זו לאור העובדה הקיימת בתנועה של גיוס רבים מנוגריה - כבודדים לחטיבות השונות. יש לחזור ולהעיר שמהדובר הוא בימים כתקונם כשהגיוס סרם קבל את צורתו הנוכחית. בסוף דברינו נראה כיצד בעיה זו קיימת וצריכה להפתר בשעת החרום הנוכחית.

יש השואלים: מהי הסבה שטרם הצלחנו, אחרי חמש שנות שרות, להוציא מחזורים גדולים מאד במספרך והתשובות הן כמה: (א) למרות גדלה של התנועה לא מגיעה בה, לדאבונו, השכבה הנוגרת למספר חברים רב או מתאים באופן יחסי לגודל התנועה. (ב) הרשומים מראים כ-100 בוגרים מדי שנה בשנה שלא אל כולם היתה גישה במדה מספקת עקב חסר מדריכים מרכזיים. הגישה חייבת להיות לפחות בשנה האחרונה כל עוד לא העמיק שרשים החנוך האמתי והרחב לחיי הגשמה. (ג) מבין המתגייסים הולך אחוז נכר לחטיבות שונות כבודדים. (לנוס-רות לחטיבות הבסחון, ללמודים הפוטרים שנת שרות וכו').

בהליכת הבודדים - כבודדים לשרות רואים כמה סבות. (א) חסר חנוך מקדם להכרה בצורך בקיום חטיבות תנועתיים במסגרת השרות. (ב) העובדה ששנת השרות בשנים האחרונות הפכה למעשה ל"שנתיים - שרות" בעוד שבנוטרות למשל: מספיקה שנה. ושנה הוא זמן קצר גם כדי לשכח את השרות ולחזור הביתה, או לסימו על מנת להמשיך בלמודים.

בהזדמנות זו יש לזכור לא להכליל בסוג זה את אותם מחברינו שגויסו כבודדים לחטיבות שונות בכדי לאפשר להם את המשך עבודתם בתנועה. ברב המקרים נעשה הדבר על דעת התנועה ע"י דרישת הסניפים.

מה הם היתרונות הקיימים לגבינו בשרות חברינו במקובץ (א) כשהוכרז על חובת שנת שרות בתנועה, היו כבר חברים שהיו מגויסים ומלאו תפקידים

קודמות, אך כל המעשים והפעולות האינדיבידואליות לא הצטרפו למפעלים קונסטרוקטיביים, שהם נכסי-צאן-ברזל שיש לכל תנועת נער חלוצית. (ב) בצורה מרוכזת - קים פקוח על הפרט, ויש הכרח לפקוח והסבות מובנות. (ג) סגות השרות מהוות והתוינה תמיד את הגופים הבוגרים ובעלי הנסיון בתנועה, את מקורות ההדרכה בתנועה. קשה לתאר כיצד היו מתקיימות תנועות נער אחרות אלמלא גרעיני ההכשרה שקימו ע"י שליחיהם את התנועות הסונות. (ד) "סגות השרות" הם גרעינים למפעלי התישבות. וההתישבות - ערכה החלוצי ציוני הוא ראשוני במעלה.

מהו הערך והצורך בהמשך מגבר של ההתישבות בארץ?

(א) כל נקודה עברית נוספת מרחיבה את שטח הארץ ומבצרת את השטח שמאחוריה. כל נקודה עברית היא עובדה קימת ההופכת את השטח שמסביבה בהכרח לשטח עברי. (לדוגמא: נקודות ההתישבות בנגב שהעלו בקצב מהיר בסנתים האחרונות הן שהכריעו בדיוני ועדת האו"ם - למסור את כל הנגב למדינה היהודית).

(ב) נקודות ההתישבות תמשכנה לשטח מקום קליטה לעולים מחוץ לארץ. בהתישבות תהיה הסתגלות העולה לארץ, תנאיה, שפתה וכו' - קלה יותר.

(ג) התישבות הספר היא למעשה חגורת ההגנה על הישוב העברי. כיום - עת מרחפת עלינו סכנת פלישות כחות זרים מבחוץ אפשרות הבצור העברית היא הגדלת מספר ישובי הספר.

(ד) כי מדינה הבונה כלכלה בריאה שואפת ליצר מעמד חקלאי בריא שגדלו ביחס לאוכלוסייה כולה הוא כ-25%. אצלנו אנו רחוקים מאחוז זה. הגדלת הישוב הכפרי (כמובן עם הרחבת שטחי הכלכלה האחרים - בתעשייה העירונית) פרושה - הכראת המבנה הכלכלי שלנו.

השאלה-מה חלקנו במאמץ זה ?

"חומה ומגדל" במהדורה שניה מן ההכרחה שתהיה, כי זוהי התשובה

וההתבצרות הנאותים במיוחד של הישוב. הנער יקרא למאמץ מגבר - קבוצת
ה"הסוללים" שלנו תקרא והיא תדרוש המשך, התנועה תדרוש המשך.

האפשרות העיקרית היא ע"י גיוס במרוכז. ואותה "הכרה שחסרה לחברים"
(בלשונם) תבוא בהכרח. אף כי: האם יש לדבר עוד היום על הכרה וחוסר הכרה?
המסגרות השחורות בעתונים ואותן הפרובלימות שצינו לעיל - אינם מספיקים כדי
להביא כל צעיר וצעירה להחלטה על מקומו ותפקידו בשעה זו?

תקופה כשלנו דורשת מאמץ. המאמץ היעיל הוא במרוכז. בגופים מרוכזים
אפשר ליצור הרבה. ואת אשר עשינו ליצר - ניצר גם כן במרוכז.

כמובן שהגיוס האחרון העלה פרובלימות חדשות. רבים מן החברים שהיו
צריכים לצאת לגרעין ו' גויסו כבר. התנועה עושה את הכל כדי לרכז את חברינו
מקומותיהם השונים בחטיבות תנועתיות. האינטרסים של כל תנועות הנער בארץ
דורשים את שמירת המסגרות החברתיות. כמובן שמסגרת חברתית-תנועתית ומסגרת
צבאית לא תמיד עולות בד בבד בשעת חירום. אולם ההכרח - הוא אובייקטיבי -
ציוני: - כדי שלא תעמוד התנועה החלוצית בפני מצב של התפוררות הרחבה
ההולכת להתישבות. על כן יזכור כל חבר מגויס וזה העומד להתגייס - מקומו
בשרות ובמסגרת התנועה המקובצת.

למדריך

אף שיחה זו כדוגמת קודמיה יכלה אף להנתן ע"י המדריך עצמו. החמר
הוא בבחינת גבוש הדברים ורכוזם. חמר זה מתאים וחשוב להעבירו גם בבילנוניות-
במסגרת החנוך המקדם לחיי הגשמה וגיוס.

ראשי הפרקים לשיחה הם:

1. מדוע אינו גדל מספר המגויסים? (בשנים כתקונן).
2. הסבות לגיוס חברינו כבודדים.
3. ערך הגיוס במקובץ - לגבי התנועה.
4. ערכה של ההתישבות.
5. מקומו של המתגייס המכבי בשעת החרום.

שבת

קבוצת "הסוללים" לאן?

מאמר זה נכתב מתוך מטרה לשתף את בוגרי התנועה בלבסי הקבוצה ובעיותיה, המתעוררות עקב המצב בו אנו נתונים.

- א. בעית הקליטה : זוהי הבעיה החמורה ביותר. קבוצה צעירה חייבת להגדיל את מספר חבריה. התפתחות משקית דורשת תמיד הגדלת המספר, ביחוד כשהקבוצה מתעדת לעלות להתישבות של קבע. באופן תאורטי קיימות חמש אפשרויות: 1. קליטת חברי מתזורי שנת-השרות המסיימים את תפקידיהם 2. קליטת חברים בודדים מהעיר ומגרעינים אחרים, וכן התקשרות עם חברות-נוער שונות לא מוגדרות לשום תנועה או זרם התישבותי 3. צרוף גרעינים כתוצאה ממ"מ עם תנועות נוער אחרות. למשל: אחוז גרעינים לאחר הסכם עם "הסתדרות הצופים". 4. קליטת חברות נוער במקרה של הגדרת הקבוצה לאחד מזרמי ההתישבות הקיימים. 5. קליטת נוער ע"י התקשרות עם גופים בחו"ל ופעולה בקרב התנועה שם.

ננסה לבחון אפשרויות אלה. 1. המצב בשטח זה קשה. חברי גרעין ה' צריכים להשתחרר רק בסוף תש"ט. חלק מגרעין ד', השמרת שנה שניה ומספרו כ-15 חבר, צריך להשתחרר בסוף תש"ח. הקמת גרעין ו' נתקלת בקשיים רבים ואורך השרות טרם ידוע. המצב הנוכחי מקשה על השתרוך, אם כי יתכן שחלק מהחברים ישוחררו עם עלותנו להתישבות. הקושי הוא בזה שאנו נחליט לעלות רק כסנהיה בטוחים שמספר חברינו יגדל. 2. יתכן שע"י פעולת הסברה מקפת אפשר

לצורך חברים בודדים - אם מבין אלה שעזבו או חברים בוגרים שמסכות שונות רחקו מהתנועה החנוכית - אולם הגיוס מקטין סכומים אלה. אשר להתקשרות עם חברת-נוער: עד כה עמדנו בקשר רק עם קבוצת בנות מביה"ס החקלאי ב"ע"נות", המסיימות למודיהן בסוף תש"ח. הן תתנה את החלטתן הסופית (כי גם קבוצות אחרות פנו אליהן) רק לאחר בקורן אצלנו. 3. אין הדבר בגדר סוג שנעשו מספר נסיונות למו"מ עם הצופים. עד כה לא הגיעו למסקנות מעשיות והמו"מ נמשך. העובדה שגרעין הצופים הם מוגדרים ברובם או לפחות נוטים להגדרה ברורה מקשה על שתוף בשטח זה, כי אצלנו בעית ההגדרה עדיין אינה אקסואלית במלואה. 4. במקרה של הגדרת הקבוצה לאחר מארגוני ההתישבות, יש להניח שבעיה זו תפתר, כי חלוקת העולים בארץ - מחוץ למפתח המפלגתי - נעשית גם לפי זרמי ההתישבות הקיימים. אשר להגדרה: רצון התנועה המכבית בשטח זה הוא מערפל הגדרה סתם, פרושה נתוק מעל התנועה החנוכית. כיום הגדרה יכולה להעשות אחר ברור יסודי בקבוצה. הדעות נחלקות בשאלה זו. אי-ההגדרה מחייבת תחליף. הקבוצה הסכימה לתמוך בהסכם שבין "המכבי" והציונים הכלליים, מתוך תקווה לפתור כמה מבעיותינו (ההסתדרות, הבעיה התקציבית, ההגדרה והקליטה). 5. לפני חדשים מספר דובר על שליחת חבר משלנו לחו"ל. לשליחת האדם תהא תועלת כל-שהיא רק אם נדע שאנו מתחילים לקומם את התנועה בחו"ל והשליח הזה הוא חלוץ-הסללחים. קמום התנועה בחו"ל פרושו: הכשרת מדריכים בארץ, עבודה מאומצת בגולה, ארגון העליה, הבטחת-הקליטה. ולכן אין כל ערך לפעולת-סלאי של שליח בודד.

מכל הנאמר לעיל ברור שהבעיה חמורה לאין ערוך. את חומרתה מגבירה העובדה כי היא דורשת פתרון מהיר: בלי קליטת אנשים לא תתכן עלייתנו להתשיבות וכלי עליה להתשיבות אין טעם לקיומנו. לא כל האפשרויות שזוינו הן אקסואליות כיום, למרות זאת נותנת הקבוצה את דעתה על כלן. הדרך המעשית והמהירה היא: סחרור חלק מהמגויסים, צרוף מספר בודדים, קליטת חברות-קטנות, כגון חברת הבנות מ"ע"נות".

יש לזכור עוד מומנט אחד והוא; השלמות התנועתית של הקבוצה. היו שקיוו ש"הסוללים" יהיו חברי התנועה בלבד, אולם המציאות אומרת אחרת; קיום הקבוצה דורש במדת מה קליטת חברים סאינם חברי התנועה.

ב. בעית ההתישבות : קבוצת "הסוללים" מוכנה כיום לעלות להתישבות מבחינה נפשית והן מבחינה מקצועית מסקית. מציאות הקיום הקשה במוסבה והרצון המסתף להגיע למסק עצמאי - להתישבות, הם סני גורמים שהינחו את הקבוצה במסך שתי-שנות קיומה כפלוגת-עבודה במוסבה. העליה להתישבות היא יעוד הקבוצה אך גם הכרח. הכרח מבחינת ההרגשה של כל פרט ופרט. קיימת-מתיחות בקבוצה; המסגרות השחורות בעתונים וספורי החברים מהחזיתות הסונות מגדילים מתיחות זו. אבסורד יהא לומר כי חברי הקבוצה צריכים לקום ולהתגייס, איש-אחד, כי תפקידם האמיתי טרם החל; התפקיד האחראי והקשה ימסך הרבה זמן אחרי שהד היריה האחרונה תמוג כבר, ולכן קיימת מתיחות וצפיה.

המספר המינימלי הדרוש הוא 80 איס. ההנחה היא שההתישבות כיום הנעשית בצורת התאחזות-בקרע, מחייבת את פצול הקבוצה לשניים: חלק במקום ההתישבות והשאר בעורף - עד השלמת ההעברה. לכן צריך להיות, כל גוף, בעל מספר חברים כזה שיאפשר את הקיום החברתי והמסקי.

בקשר למקום ההתישבות קיים וכוח בקבוצה; הנעלה למקום רחוק וחלוצי, בו עלולים אנו לנתק את הקשר החי עם התנועה וכן לפגור מבחינה מסקית? או לעלות למקום קרוב שבו נשקף לנו עתיד מסקי ויסמר הקשר עם התנועה? - עד כה מעטות היו הנקודות שעלו למקומות מרוחקים והצליחו מבחינה מסקית יען-כי ברוב המקרים היה לעליה אופי פוליטי ואסטרטגי. מובן שאנו שואפים למזוג שני הגורמים האלה גם יחד, כי אנו הקבוצה הראשונה של התנועה, קבוצה שתמשיך בחנוך והדרכה, ועקב היותה ראשונה בשלטת קבוצותינו מוכרחה היא להצליח.

על בעית ההגדרה וההסתדרות במאמר הבא.

סבתי

ג. הכניסה להסתדרות העובדים הכללית :

זוהי הפעם הראשונה סדברים אלה מועלים בגלוי. הרצון הוא כנה - שתוף התנועה בלבטינו. המטרה ברורה: החלטה הדדית - של הקבוצה ושל התנועה - על הדרך בעתיד.

כשקו ההגשמה החל להתגבש בתנועת ה"מכבי הצעיר" היו רבים שהתנגדו לו מתוך שאמרו: אין לתנועה את הכח לקיים קבוצות. סופן - שתלכנה ל"אבוד". אולם יש לזכר: ערכים הסטוריים אינם נוצרים כתוצאה מעמדתם החיובית או הסלילית של פרטים. ערכים נוצרים בתוקף המציאות. המציאות חייבת את החדרת ההגשמה ב"מכבי הצעיר". המציאות (וגם כיום) מאימת על המכבי הצעיר: הגשמה חלוצית או אבדן זכות הקיום. המציאות היום דורשת מאתנו תשובה ברורה על השאלה שהעמדה בראש המאמר. נשתחרר נא מרעות קדומות ונביט בה נכוחים ונתן את התשובה.

הרבה חברים, ובעיקר ב"מכבי" שנו את קו התנגדותם לקיום ההגשמה בתנועה מתוך זה שחשבו בתמימותם שכאן יקום כח נגדי ל"שמאל". יש להתחיל בארגון החוגים האזרחיים, יש הכרח בהחדרת ההכרה הצבורית סלעיתם תתנגד בסיסמת "היזמה הפרטית", ומעל לכל: יש ליצור מפעלים קונסטרוקטיביים. מי שסולט היום בארץ ישראל סולט בכח המעסה. אך הגוש הבלתי סמאלי אף פעם לא חשב על ארגון-עצמו כי זה כרוך בותורים פה ושם. זה כרוך במעוף ובכח בצוע וזה דורש גם נוער, ונער לא ימשך אחרי סיסמה של - "מלחמה בשמאל", לכן יהא משגה לחשוב שה"מכבי הצעיר" הוא שישמש כח המחץ. ומאידך: ה"מכבי הצעיר" הנה תנועה כללית, תנועה שציוניותה היא כללית, תנועה סלגבה הציונות היא פתרון לכל חלקי העם וארץ ישראל קליטה לכל חלקי העם ואי העדפת כפר על עיר או עיר על כפר כי כלכלה בריאה תיכן על טניהם גם יחד. אבל: ב"מכבי הצעיר" קם כח עובד, גוף סבתקף המציאות יש לו אינטרסים ובעיות מסלו. גוף סצורת החיים שלו היא סתופית. המסקנה לחיי שתוף לא היתה מנקודת מבט מרכסיסטית אלא מנקודת מבט סובייקטיבית פשוטה בגוף ובמלוכד נבצע במהירות וביעילות יותר גדולים מאשר במפורד.

איפוא מקומנו? - מעם היה קים "ארגון העובדים הציונים הכלליים", בהקמתו היתה מונחת ההשליה להקמת כח נגדי ל"הסתדרות". הארגון בוטל כי מפלגתו - "ההסתדרות הציונים הכלליים" הכירה בצורך - הקים של הסתדרות עובדים אחת בלבד. נכון הוא: ההסתדרות משמשת כר למלחמת מפלגות אולם היא גם ארגון מקצועי ובתור שכזה היא כוללת את העובדים הציונים הכלליים, את העובדים הרביזיוניסטים וכו' - ואלה לוחמים בתוכה לשנוי פני ההסתדרות.

הרחבת היקפה וכניסת אלמנטים כלליים לתוכה בהכרח תהפך את ההסתדרות ל"כללית" ממש. אנו הלכיים כיום למן עם הסתדרות הציונים הכלליים. אנו מכריזים בישיבות מרכז שאין בינינו הבדלים אידיאולוגיים, נהיה עקביים עד הסוף ונברר לעצמנו - האם יש בינינו ובין הציונים הכלליים חלוקי דעות גם בקשר לעמדה כלפי ההסתדרות? - אם אין, אין לאסור את כניסת העובדים המכבים להסתדרות. אין מניעה בלאו הכי, כי עקרונות ה"מכבי" אינם סותרים חברות בהסתדרות. אולם אנו יודעים יפה: כשהיינו זקוקים לעזרה קונסטרוקטיבית, היו יחידים שנענו, אולם באם נעסה צעד מרחיק לכת על דעת עצמנו יהיו רבים מאד שיכנונו "בוגדים". לכן אנו מביאים את השאלה בצורה הברורה ודורשים ברור יסודי וגלוי עם מסקנות מעשיות בסופו. ויש לזכר: אנו משוכנעים שהכרתנו הפוליטית לא תשתנה עם הכניסה. גם כיום קיימות קבוצות חתיכות שהדגל האדום אינו דגלם וה"אחד במא" - אינו חגם.

קבוצת ה"סוללים" היא קבוצת עובדים. יש לה אינטרסים ובעיות ספציפיות, היא זקוקה להדרכה מסקית, לעזרה כספית, לשתוף פעולה עם מוסדות כלליים. תהא נא התנועה עקבית ותענה על השאלה: היש באפשרות ה"מכבי" לתת זאת? - לאן כי הוא אינו חייב לתת זאת. היש באפשרות הגופים האזרחיים לתת זאת? - לאן כי במעשיהם עד כה הוכיחו שאינם רוצים ואינם מסוגלים לקיים אפילו קבוצה אחת מכבית. האם עלינו להמשיך בקו ההגסמה? - כן. כי אחרת אין לנו זכות קיום. האם עלינו להמשיך בקו ההגסמה גם כשהוא בסופו מביא את הנוער אל ה"סמדי"? - כן. כי אחרת ילך הנוער לרחוב הארצישראלי. והרחוב הוא שונא מס. 1 של הציונות - הוא מקור האדיסות, הפרישה והטרור.

קימת מציאות חדשה בארץ, מציאות מלחמתית. המציאות הזו תחייב אותנו במשך שנים רבות בעתיד הקרוב ליתן את הכל בכח וברוח - למסרת הקמת המדינה העברית לכן נהא חייבים להמשיך בעקשנות ובסוטאליות בקו ההצמחה.

מציאות זו של בניין תובעת גם תשובה מקבוצת ה"סוללים". אישים רבים העומדים בראש בתנועה הביעו את עמדתם החיובית לשקולים הנ"ל מתוך שהיו ריאליים בנתוח המציאות.

הצגנו את בעיותינו בדברים אלה - חשופות כמו שהן. השקולים אינם סופיים וההחלטה הקונקרטית גם היא שאלה של זמן. אך בחשוב נא כולנו בעקבות יירים אלה ואל נפחד מפני המסקנות האכזריות ביותר כי המדובר הוא בדרך-חיים ובקיום של קבוצה.

שבת

ד. בעית ההגדרה: המציאות האיי"ת מחייבת כל גוף התישבותי להגדיר עצמו למסגרת התישבות ומונעת את הקיום העצמי, הנפרד.

קיימות חמש מסגרות עקריות בהתישבות הקבוצית: א. - הקבוץ המאוחד.
ב. - חבר הקבוצות. ג. - "העובד הציוני". ד. - הקבוץ הארצי של השומר-הצעיר.
ה. - הקבוץ-הרתי.

אם לא לדבר על הקמת מסגרת התישבותית חדשה שלנו, הרי שבאות בחשבון לגבינו שלש המסגרות הראשונות. נעמוד עתה על החיוב והשלילה שבכל צורה כזו ביחס אלינו.

1. הקבוץ-המאוחד: זוהי מסגרת גדולה ורחבה, הכוללת בתוכה אחוז גדול של הנדער החלוצי, מסגרת שהשכילה להצמד לחטיבות הבסחון ולנוער החלוצי. אין תימה שבמקרים רבים מזהים את המושגים "פלמ"ח", "קבוץ מאחד". במדה

שנוער עמד על פרשת דרכים דומה לזו שלנו - בחר בקבוץ המאוחד כמסגרת התישבותו, לדוגמא-רצופים. גדלו דכשר קליטתו הרחבה של הקבוץ, תנופתו המסקית (למשל: ע"י מזוג תגשיה וחקלאות), גישתו הבריא לענייני הבטחון והנוער, קליטת הנוער וכו' - כל אלה גורמים חיוביים לאין ערוך. אולם מאידך: א. גדלו ואפשרויות קליטתו יצרו את העדפת הכמות על האיכות. ב. קיימת מרות חזקה על המזכירות הארצית על הקבוצים. כך אולצו קבוצים לקלוט כל עליה, ואפילו לעלות להתישבות מתוך לחץ. ג. דרכו הרעיונית של הקבוץ, במדה שהיא מתגבשת מקבלת אופי מרכסיסטי בולט. שלש בעיות אחרונות אלה, שליליות לגבינו. למרות ראיתנו אך הקבוצה כמקום קליטה חייבים אנו (כקבוצה ראשונה של הקבוצה) להתחשב יותר בגורם האיכות והסלקציה כי הקבוצה היא גם משפחה. בעיותינו הן כה ספציפיות, שאינן יכולות להתפר ע"י כפייה של-מזכירות ארצית. החנוך סקבלנו בתנועה, ואופן החנוך שאנו מחרימים לתנועה, רחוקים מלהיות מרכסיס-טים באפיים.

2. חבר הקבוצות : הקו האפייני והחיובי במסגרת זו הוא לגבי ההשקפה הרעיונית של הקבוצות. כן כוללת מסגרת זו את קבוצות גורדוני-מכבי-הצעיר-העולה, הנוער-העובד (במדה מועטת), הנוער הציוני (אושא-למשל), עקיבא (נוה-איתן, בית-יהושע) ותנועות נוער אחרות - שלמרות הקו-הסוציאליסטי שלהן הן כלליות - כגון נח"מ וכו' מכאן שנוכל לתפוש את מקומנו במסגרת זו מבלי להתחייב בסום דבר בשטח האידיאולוגי-פוליטי; גורם חיובי נוסף הוא הבטחת ה"חבר" (בפניסה בלתי רשמית אתנו) לתת לנו את האפשרות לבחור את הנוער שיבוא כהשלמה לקבוצתנו, בדם - מצד שני : א. הסבילות המופרזת הביאה להחלשת הקשר בין המזכירות הארצית לבין הקבוצות השונות. ב. חבר הקבוצות מתנגד באופן עקרוני למזוג תעשייה וחקלאות, מתוך חנוך "גורדוני" של טוהר-חיים (היכול להיות מבוסס על חקלאות בלבד). בסנים האחרונות קיים תהליך של שלוב מלאכה בקבוצות השונות. ג. קיום המכבי הצעיר העולה, שטרם מן התנועה והמשיך להשתמש בגולה והביא בזאת נזק רב לגו ולמכבי.

3. העובד-הציוני : מבחינת ותיקותה וגדלה זוהי המסגרת הקטנה ביותר. מספר קבוציה אינו גדול וגם התנופה המשקית אצלם, קטנה ביחס. מסגרת זו מתבססת בעיקרה על תנועת הנוער-הציוני בחו"ל, שהיא גדולה. בארץ לא הצליחו להקים תנועת נוער חזקה, אם נדון על הצד הרעיוני, הרי יש בינינו קרבה גדולה יותר מאשר לכל מסגרת התישבותית אחרת. "העובד הציוני" הגיע לקבוץ ולהסתדרות העובדים ע"י נקודת מבט לאומית ותהליך מחשבתם דומה לזה הנוצר אצלנו. האידיאולוגיה שלהם היא נסי-מרכסיסטית ורוצה לראות בארץ סינטיזה של מעמדות וצורות-חיים. האפשרות להגדרת הקבוצה למסגרת זו נתעוררה עם תחילת המו"מ בין "המכבי" ו"הציונים הכלליים". אמנם בארץ "העובד-הציוני" ו"הציונים הכלליים" הן שתי מפלגות נפרדות אך הנהגותיהן העולמיות משותפות. במ"מ-עד כה לא העמידו הצ"כ כתנאי את הצטרפות הסוללים למסגרת ההתישבות הנ"ל, אך טבעי שיש מספר חברים הרואים אפשרות זו כמעטית ביותר.

ס כ ו ם : למרות חסיכות הבעיה עדיין אינה אקטואלית במלוא מובן המלה, התנועה נמצאת בתהליך של שנוי ערכים מסויים מבחינה פוליטית. לנוכח המצב גם בישוב עלולים לחול שנויים, וברור שהדבר יספיע על עמדתנו לגבי הקיימים כרגע. דבר אחד נצוין: הפתרון יכול לבוא רק אחרי כניסת "הסוללים" להסתדרות-העובדים הכללית ולעיתים להתישבות.

סכתי

שתי בעיות (למדריך)

"אייזה מן פעולה משעממת: רק דבורים..." - פנה נער בלונדיני שחצן אל חברו שהסתכל בבוז עלי, ולא ידע שלבי חרד לשמוע דעתו. נסיתי לפתוח בשיחה עם חבורה קטנה של בנים, ששוחחה בהתלהבות על פעולותיה של הקבוצה הסנייה. מסקרבותי קלטתי מלים שונות: טפוס על עצים וקפיצה, כל מיני קשרים, על פנת החי וכו', ומשהבחינו כי השתתקו והביטו לעברי בצפיה למוצא שפתי. לפתע קפץ אותו נער (אברהם שמו) ושאל מדוע עומדים כולם כגלמים. "בואו נשחק ב..." ולא גמר דבריו וכלם כאחד נהו אחריו והסאטירוני בודד ונכלם. חזרתי לביתי עגום ומדוכדך, כשבלבי החלטה נחושה לשנות את דעתם עלי ויהי מה. כעבור ימים מספר כשהתכוונתי לפעולה הבאה נזכרתי באותו טפוס-עצים וקשרים והחלטתי להתחיל בדברים אלה ולמעט דבר עד כמה שאפשר על תנושא הציוני סקבעתי. בזמן הפעולה, כשהסברתי איך עושים קשר שטוח התפרץ אברהם ואמר: "אנחנו כבר יודעים את זה-ו..." בקשתיו להפסיק. הוא חדל להפריע וכעבור רגע משמנתי לחבר בשאלה, קפץ וענה הוא תשובה - התרעמתי עליו והתריתי בו. משהחלנו משחקים הוטב מצב הרוח, והשמחה רבתה, אלא כשהתחלתי להסביר משחק חדש והחניכים יסבו בסקט, פרץ שוב אברהם ואמר שמכירים את המשחק והוא אינו רוצה לשחק בו. במאמצים רבים סימתי את הפעולה ובחזרי הביתה החלטתי שלא אדריך יותר בכלל. כעבור יומיים אנכי פוגש באחד מחניכי השקטים, ובראותו אותי הסמיך ופנה בשאלה מבושת: גם הפעולה הבאה נלמד קשיים? ואולי... נצא לשדה? הדבר הביא מפנה בדעתי והחלטתי לנסות ולהמשיך. בפעולה הבאה נערר אברהם, והפעולה עברה ב"שקט" (היינו: בלי כל הפרעות מיוחדות - להכעיס). התחלתי חושב על חניכי והנה נתברר לי שכל השקט הנ"ל הוא עקב העדרו של אברהם, והחלטתי (הדבר עלה לי במחשבות והסוסים רבים) שעלי להכיר את אברהם זה ולהתקשר אליו, או ביתר דיוק לקסרו אלי. במסך כמה סבועות נזכרתי לדעת שאמנם החברים מרוצים ממני יותר; קבעו לנו מערה כמרכז, בהיותנו בשדה, היתה לנו שריקה מיוחדת, בכלל נתגבש הוי קבוצתי. בהיותנו יום אחד בשדה, המרה אברהם את פי ומספר חברים נסו אחרי, פניתי אליו ובקשתיו שבמגר הפעולה יגש אלי, במשחק הוא לא השתתף ונסה בקריאות

וקריצות, הלפריע. איך שהוא נגמרה הפעולה. קראתי לו הצדה ואמרתי לו: "ראה, במשך הזמן נוכחתי שאתה בחור פקח ומוכשר (וכזה היה באמת) - חיוך נסתמן על שפתותיו - והייתי רוצה שתהיה סגן ראש קבוצה, אבל אתה תמיד מפריע לי..." ארשת פניו שונתה קמעה, אך לפי שעה לא עשה הדבר ווסם נכר עליו. בהמשך הפעולות ראיתי שהוא ממשיך להפריע, אבל נדמה היה לי שבמדה הולדת ופוחתת, משנוכחתי בדבר הסלתי עליו תפקידים אחראיים, בתחילה התנהג קצת בזלזול אבל פעם כשהחל חברי אילן לריב עמו וסען שאינו ממלא את תפקידו, במקום להתפטר החליט (במאמצים רבים) לפעול בסדר, ומאז החל לדרבן חברים לפעולות, צעק וכעס על המפריעים. משראיתי שגוי זה קראתי לו וגליתתי לו את תכניותי להבא שאני חושב להקים פנת בעל חי, לצאת למחנה בעוד שבועיים וכיו"ב, עיניו נדלקו והוא, שנוכח בכוונותי הרצויות בקבוצה, החל להציע לי שכדאי לעשות דבר זה ושצריך לשמור על אילן המפריע (אותו הנער שרצה לתפוש את תפקידו) ועוד עצות והסברות, שמתוכן הוברר לי הכל: אברהם הוא ה"ראש" ואילן הוא הסגן. ופעם החלו להתוכח ביניהם ואברהם החליט להראות שהוא החזק ביותר, אבל כיון שהיה מפריע לעתים גם בפעולות מענינות את השאר, הצטרפו רבים לאילן, וכך, הודות לפעולתי ודברי אני, החליט לבסוף למצוא בי בן ברית, בראותו שאני מעריך אותו, ואז לאט לאט שניתתי את "כוון זרימת המרץ שלנו" - והכנסתיו לאפיק החיובי. בכח השפעת הגדול גרר אחריי את השאר, וכך הצליח להשאר הראש ואני "ראיתי חיים" עם קבוצתי. הייתי עדין מדיין צעיר ולא הכרתי היטב את מצב רוחם של הצעירים, לאחר הלקח הנ"ל, החלטתי שעלי לשים לבי להתנהגות חניכי בדרך כלל ולהסתדרל להבינם - וע"י כך להעזר בפעולה - וזאת למדתי ג"כ לאחר מאורע, שבו מצא כעסי פורקן וכמעט שנתקסלה בי החלטה מחורשת להפסיק את התורבה. מספר פעולות לאחר "הצלחתי" הראשונה קבעתי פעולה במקום הרגיל. בתכניתי היה להעביר פעולה עיונית ברובה. סוג האויר יפה היה, מצב רוח החניכים היה מרוסם, וכשהתחלתי את הפעולה נוכחתי לדעת שלא אצליח. רק פתחתי פי והרעש גבר שבעתים. "רוצים טיול" - הצטעקו פיות רבים, ואז בדר עצות השקטתי אותם והמשכתי לדבר, ההפרעות הלכו הלון וגבור. החלתי צועק והללו צועקים בקול חזק יותר, הפסקי את דברי ונשתתקתי מרב זעם. "לא רוצים לשמוע, רוצים לטייל" - צעק אחד, אפילו

אברהם החל משגם מתניו "רוצים לשחק בכבוש דגלים" וכך השתררה אנרכיה
 גמורה. עיני סחו מראות את יופי הנוף מסביב ואת רמזיו והתעקשתי להמשיך
 לפי תכניתי, החלטתי לספר אגדה נהדרת, אחרי הסלימו לשמוע השאף עמדו על
 דעתם. ותחלתי מספר והוכרחתי להפסיק: מחצית החברים דורשת סיוול, חלקם דורש
 המשך האגדה והנותרים או שסותקים היו או מבקשים בקול משחקים. נסיתי להס-
 תים, הדבר לא עלה בידי, קמתי ממקומי והודעתי שהפעולה נגמרה. מאוכזבים
 הסתכלו בי החברים השתקנים, אך לא למשך זמן רב, הנה החל שוב וכוז מה צריך
 לעשות, אך לא הספקתי לשמוע את פרסיו. למדתי פרס נוסף וחשוב: אין להכריח
 את החניכים להקשיב או לפעול בנגוד לדעתם. הוברר לי שעלי להתחשב בעונה
 ובמקום הפעולה, ומה שחשוב מכל במצב רוח החניכים, שיש צורך לכווננו לתכנית
 הפעולה ע"י מאמצים מיוחדים, שהחשוב בהם הוא הותר לחניכים עד גבול ידוע.
 ואמנם בפעולות הבאות, כשקבעתי פעולה במועדון - אבל מזג האויר היה יפה -
 יצאתי לשדה, או פעם אחרת כשרציתי לספר משהו והחברים לא הקשיבו, קצרתי
 בדברי והרחבתי את המסגרת המעשית של הפעולה. כך לאט לאט נכנסתי למסלול
 של ההדרכה ואם כי לעתים מוכר מצב רווחי בעקב הפרעות ומסבירים, בכל אופן
 הנני מרוצה מעבודתי, ומקוה אני שגם החניכים אינם שוטמים אותי.

מדריך

מ ד ב ר י - מ ד ר י כ י ם

קבוצתי ואני

לאחר שלמדתי להכיר היטב את חניכיי, בקרתי בבתיהם ושווחחתי עם ההורים, התחלתי חושב על ספור העבודה בקבוצתי. חניכיי הם חוסר אנוסי לא-רע אמנם, אך מסום מה הקבוצה אינה מובשת לחברה אחת, אינה גוף-תנועתי קטן ומאחד-כפי סרוזה הייתי לראותה.

יום אחד בהלכתי בגן הצבורי, נתקלו עיני בגנך ובבנו הקטן שעזר על-ידו. דבר זה עורר בי זכרונות ומחשבות (אסוציאציות בלע'ז):

ראיתי את המדריך שלי וחבריו כשהם מזיעים, גביהם כפופים ומשקיעים מאמצים בעבוד השטח סביב המועדון ואנו הקטנים נקלעים לסך ולכאן, הינו - עוזרים לגדולים. מדוע לא יהא דבר דומה לזה גם עתה?

מיד בבואי הביתה התחלתי חושב על הקמת "פנת טבע חיה" ומעשית: עבוד גנה, הקמת פנת-חי, קשוס הגדר במטפטים וכו'.

רעיון זה יפה הוא, אך למען הגשמתו דרושים היו קצת מרץ ורצון. בפעולה הקרובה ביותר התחלתי להסביר את הרעיון וחברי הקטנים, שלי, החלו לקפוץ-משמחה - זה תאר צב, שיש לו בחצר, חברו אמר "טיקח" ארנבת וכו' וכו' - כוונותי הרצויות הצמיחו פרי...

בעצם העבודה, כשידי כל חניך עמוסות והפיות הקטנים "טוחנים" בלי-הפסק מתוך שמחה וגיל, ישרתי גבי לרגע ונגלה לי מחזה מרהיב:

גוף אחד מגובש, מרכז מחוליות קטנות, פועל באופן משותף להשגת מטרה אחת. הדבר סמח אותי ההילותי חושב על הערך החנוכי של מפעלי-קבוצה בכלל, עשרות הצעות וקסעי רעיונות עלו בדעתי. הרגשתי ספוק עצומה מלאה אותי בעבודתי

החנוכית. רואה אני בעין כיצד זה לכת ונוצרת קבוצה במוכן הנעלה של המלה.

למותר לי להוסיף, כשחזרנו בהזדמנות על הדברות, שזו הדברה הדנה על החי והצומח-שעלינו להגן עליהם ולאהבם, הובנה ע"י החניכים, שירדו לעמקם של הדברים לאור נסיונם המעשי. רק אני הצטערתי על כי לא הקימותי פנה זו בזמן למדנו את הדברה הששית הנ"ל - דבר בזמנו היה מצליח יותר.

לקבוצתי כמו להרבה קבוצות אחרות, היתה שפת-סתרים ומחבוא-סתרים, עתה עלה על דעתי לספר את הדבר (הרי חניכי גדלו כבר, במקצת) ולתעמידו על רמה קצת יותר מדעית. הפעם נזדמנה לי פעולה נאותה לכך. כשגמרנו חלק מסורת שיחות על התפתחות החברה וסכמנו את חיי האדם הקדמון, הערתי לחניכי שכדאי לנו "לחבר שפה" יפה, שלא כדוגמת שפתו הפראית של הקדמון (כפי שעברנו), בה נסתמש רק במקרים מסוימים. גם דעיון זה הוצא אל הפועל והוזה נדבך חשוב באחור הקבוצה וגבוסה.

מאז ואילך ידעתי שיש עורך מאחורי ובישיבות מדריכים, שהציעו הקמת פנות שונות בסניף, נטלתי על עצמי להכין פנת קבוצה והתפארתי ש"פנה כזו עוד לא הוקמה אף-פעם". נגשנו במרץ לענין, המועדן - בזמן פעולתנו אנו - הפך לבית-מלאכה: זה מנסה וזה מכין חמר עם מים, אחד משרטט ושני גוזר ניירות, וסלישי צועק סתם, הפנים מסולהבות והידיים הקטנות נעות ומניעות... הפנה הולכת ומתממשת.

נוכחתי לדעת שלא תתכן קבוצה טובה בלי עבודה קולקטיבית תנועתית, בלי העמדת-מטרות-קבוצתיות שלמות בפני החניכים וגיישה מעשית לבצוען. נתחתי את פעולותי עד לזמן האחרון, קראתי ביומני וביומן הקבוצה ונתחננתי לי הסוד הגדול של הצלחתי עתה לעומדת עבודתי הקודמת: "מדר"ך טוב אינו מדר"ך יורד רק לספר או לארגן מסחך יפה, אלא אדם המביין את צרכי החניך וממשתדל לספקם". אסור להסתפק בפעולות על גוסאים טובים, משחקים וחומר מעשי-צופי בלבד, אלא יש לחיות עם הקבוצה, הינו - ליצור עם הקבוצה - בוצהן יצירה משותפת זו, המתבטאת בסיוולים ובמחנות, פנות-חיים ופנות-

קשום, סדור "מרכז קבוצתי" ושפה, עריכת מסיבות ותכניות - היא היוצרת את הקבוצה, היא המספיעה יותר מכל הדבורים והשיחות גם יחד.

מרי חג בחג, היינו עורכים מסיבת שכבה, אבל את "סכום המסיבה" היינו עורכים במסגרת הקבוצתית: הניכיו ואני בלבד. רק לעתים רחוקות הורשה להשתתף עוד חבר או שניים, מהמועמדים לקבוצה.

נדמה לי שאין צורך להרבות דברים על ערך המסיבה ועריכת תכנית עבור הקבוצה החנוכית - הצעירה כבוגרת. מלבד ערכה של המסיבה, המסכמת פעולה-חנוכית של תקופה, הרי היא, וזה צריך להיות כל סכום, משמשת גורם מעורר ומפעיל, ממריצה לקראת הפעולה העתידית. אמנם לא בכל קבוצה ישנם "סופרים" - דבר שנתברכה בו קבוצתי - אבל כתיבת חומר למסיבה ע"י החניכים עצמם כתוספת להקר-אות שגלגחו מדברי מסוררים וסופרים-ממש היא חיונית במלוא מובן המלה; החניכים מרגישים שהמסיבה היא שלהם, נהנים מהווי חייהם ו"הסופרים" ממרי-עם.

מרי פעם הייתי קובע "חצי יום שדה", מקימים אהלים, משחקים ומבלים - גם דבר זה נתן הרבה לחניכים ולי אפשר להשיג מטרות שונות, שבמועדון מסופקני אם הייתי מצליח להשיגן.

בכל חדש עורכים אנו טיול להכרת הסביבה, אוסף צמחים, פעם אספנו מאוב-נים וצורות אבנים (כשדברנו על האדם הקדמון) וכך למדו החניכים להכיר את סביבותיהם. כרגע קשה לנו לערוך טיולים מרוחקים, אבל משתדלים בכל הזדמנות לצאת לשדה ושם לפעול.

ידוע מאד לכלם שהנסיון הוא מורה-החיים הטוב ביותר, ועד שאינך נוזק או פוגע בו אינך פוקח את עיניך: - אחד מחניכי הסובים ביותר לא הופיע לפ-עולה כששוחחתי אתו על הענין ענה לי בכנות שרצה לראות את הסרט (אם אינני טועה היה זה "מר יקסן הצעיר", או משהו דומה לזה) כעסתי עליו והתפלאתי "מה, במקום לפעולה חולך אתה לקולנוע?". הוא התנצל וטען שחברים רבים בכתב הלכו, ואפילו הכתה הסניה הלכה עם המורה לסרט, והוא "מוכרח" היה לראותו, התריתי בו

לכל יעשה זאת שנית. - כשהגיתי בדבר ראיתי שבעצם אין לי זכות מוסרית למנוע מצעיר לראות סרט שכל חבריו הולכים לראותו ואפילו מורים ממליצים עליו. ושוב צף ועלה מנבכי המוח, רעיון - בעצם היה צריך לעלות מזמן (כל ההתפתחות האנושית והתרבותית מבוססת על רעיונות שצדו אי-פעם): "מדוע לא נלך פעם, כל הקבוצה, לקולנוע יחדיו?". כלל נקוט בידי: "רעיון טוב אפסי-הוא, עד אשר יוגשם". וכך היה: "כלנו יחד (מלבד ראובן אשר, ראה כבר את הסרט - וחבל שלא היה), הלכנו לסרט וכשחזרנו התעוררה שיחה יפה על נתוח דמותו של הנער "גבור-הסרט". נסינו להתעכב על מה שלמדנו מסרט זה, וכידוע - רסמים מסרט בעודם טריים, והטבעת חותם-הטוב על הרסמים האדסטים - גורם חשוב ויעיל הוא.

כאשר התחלתי... כן המשכתי: אם סרט מסוים הוא חנוכי - ובקרנו בו-ובסוטו ערכנו מעין "משפט-קבוצה", מדוע לא נעשה כך גם בנוגע לספר-טוב? וכך רעיונות רבים, ובעקבותם עבודה משותפת, הלכו ולבשו מעשה.

מדריכים? רוצים אתם להצליח? חשבו קמעה על פעולות דומות, הפעילו אותן, אל תתיאשו אם ההתחלה תקשה, כי "סוף טוב הכל טוב". עלו והצליחו!

משה

הקבוצה "חיה" בפעולות

ל"מדבר מדריכים".

חמש דקות לפני התחלת הפעולה, אני מופיע למועדון ורוב החברים נמצאים כבר במקום. רק ראוני והתנפלו עלי בצעקות שמחה, ורעש וערבוביה נתחוללו סביב. מבטי נפל בתמיהה על שנים מגדולי "הפוסעים" שלי, שיסבו ב"אדישות" מן הצד והחזיקו בידם ספר עבה. פניתי אל בעל הספר: "יוסף! מה קרה לך?... מה שם הספר?" הנער פרץ בצחוק ונתן לי את הספר. "מלון עברי-גור" - התפלאתי מה לו ולמלון, לשם מה הביאו לפעולה, הוא הפסיק את פתיל מחשבתי ונחך: "אני מקוה להשתמש בו בפעולה! במקום להסיר את המת של הורי בבית... תחילה לא הבנתי את דבריו, לפתע ראיתי את קריצתו אל השאר ונזכרתי: בפעולה הקודמת אתם, על י.ל. פרץ, הרחבתי קצת את המסגרת והתחלתי לדבר על ספרות בכלל, וזרמי ספרות וכו'. כנרעה מרב בתפלספות לא שמתי לב לדברתי והסתמסתי בהרבה מוסגים קשים, והם לא רצו להפריע, אבל... גם לא הבינו. צחקתי בכל פה מ"הסדר" המצלח הזה, אספתי את כלם והסברתי להם שמרוב התלהבות מהנושא האהוב לא "שמתי לב למלים הקשות, וכן בקשתים שלהבא ישאלו ולא יתבישו. פייסתי אותם ושכנעתי את יוסף שלהבא לא יביא לפעולה מלון, אלא ישאל ואענהו. (ואני כשלעצמי החלטתי לדבר ולהסביר יותר כדי שלא אכשל שנית). אפיזודה קטנה זו שמטה רק פתח לבעיה הרבה יותר רצינית שנאלצתי להתגבר עליה, והפעם בעזרת מפקד השכבה.

לאחר שראש הגרוד נוכח פעם באחת מפעולותי, שנושאה היה "הגנב", העיר לי שהפעולה, אם כי היתה מוכנה היטב, היתה "מתה". רק דברתי, לעתים השתתפו החניכים, אבל לא הורגשה פעילות, הנושא לא היה חי, ועקב זה לא ירדו לעמקם של הדברים, הוא המסיך והסביר לי: באם למשל היית תולה ספת-הגנב, או מביא ספר על הנושא, מראה תמונות של החיים שם, מוסיף קצת הסברים על החיים כרגע - ומאורעות הזמן - היתה הפעולה לובסת צביון אחר לגמרי. הצדקתי אותו והחלטתי באמת לנהוג כך להבא.

רגיל אני לזכר היטב דברים המתקבלים על דעתי ומאז ואילך התעכבתי על הפרטים הנ"ל ביתר דיוק ואולי בהגזמה, אבל עלי לציין שהדבר עזר לי. לפני כל פעולה נזכרתי בדברים, שנקראו ע"י ראש הגרוד בשם "המחשה" - נתינת חיים לדברים היבשים הנאמרים.

יתכן ובעיניכם יראה הדבר כמגוחך אולם כשהגענו ב"ציונות" עד להרצל, לקחתי לפעולה לא רק את המערך, שלמדתינו יפה, אלא את תמונתו של הרצל ואת ספרו מדינת-היהודים. כשהתחלתי לדבר על אישיותו של הרצל, הציגתי את תמונתו ויחד נתחננו את הקוים "הפרצופיים" המושכים והמעניינים. שאלתי היתה: "מהו קסם אישיותו?" ואודה שהצלחנו להבין זאת ע"י התמונה, ובטוח אני שאילו הייתי מתאר את אישיותו ואת קסמו במלים הייתי פחות מצליח. אותו הדין ביחס לדעותיו. קראתי בפני החניכים (וברור שגם הם קראו ולא אני בלבד) קטעים, המכילים את הרעיונות העיקריים. וכך בעזרת "המחשה" זו הצלחתי להעביר פעולה מעניינת, שעוררה את החניכים להמשיך קרא את סאר הקטעים בספר, וכן דבר זה עוררם למחשבה על אישיות המנהיג בכלל וכו' - בקצור: לא נרדמו, ולא התכווננו להביא "מלונים", כי הייתי מסביר כל מלה קשה, כחלק בלתי נפרד של שיחתנו.

הדבר הזה החל עוזר לי גם בשטח המעשי: כשעברנו פקודות אלמות, או סמני דרך לא הסתפקתי בהסברה בלבד, אלא הבאתי לוח ועליו צירתי את כל הנחוץ-וברור שזה גייב הכנים קצת חיות לפעולה.

ישנה עוד דרך אחת חשובה של המחשבה וזו הנקראת "המחשה מילולית" (דבורית) כשעברנו נושא מסוים, או התחלנו בקטע הפיינה שהוקצבה לנו, תארתי לחניכים כיצד היינו אנחנו עושים זאת. בהיותנו חניכים, ותמיד הייתי מביא להם דוגמאות מתקופתי אני, כיצד אני בצעתי וכו'. פעם כנראה הגזמתי (כפי שצינתי לעיל) ואחד החניכים שלא עצר כח יותר אמר: "תמיד אתה מספר לנו מה סאתה עשית, כיצד הקבוצה שלכם עשתה, טוב... אתם הייתם מוכשרים ואנחנו לא...". אז מה אתה רוצה...? הרגעתיו ואמרתי שכונותי היו טובות ולא נתכוונתי ל"הסוּיץ", אלא רציתי שיקחו דוגמא. דבר זה רסן קצת אותי ומאז הפסקתי להביא דוגמאות.

באחת הפעולות הבאות, שאלנו בעקץ אחד החניכים, מה אנו עשינו כשדברנו על אחה"ע?
שתקתי ולא עניתי. כעבור זמן מה פסקו העקיצות הללו, ולא עוד, אלא שפעם בקשו
שאספר להם מה עשינו בפסח במחנה, וכמה זמן עזר וכו' - דבר זה נתן לי את
הדחיפה לשוב ול"המחיש באופן מילולי את הפעולות, אך לא יתר על המידה.

הגיע יום סרט של קהק"ל, נדמה לי שהדבר קרה בל"ג בעומר. והרי הקבוצה
סלי היתה מוכנה ופעילה כרגיל בימי סרט, הכנתו פעולה על מהות הקרנות ותפקי-
דיהן, תוך ספור ותאורים של נקודות ההתישבות האחרונות (שוב כרי שהפעולה לא
תהיה "יבשה" - זתהי הכנה גדולה), אח"כ, למחרתו, יצאנו ליום סרט, ששמש מעין
טכום מעשי ונאה לדבר, לאמיתו של דבר התכוננתי הרי ליום הסרט, והפעולה היתה
הקדמה, אבל בעיני החניכים נתקבל הדבר כבצוע מעשי להחלטות, שבביכול החליטו
על חשיבות הפעולה למען הקרנות. צורה זאת היא חיובית מאוד, ואף אותה אפשר
לצרף להמשגות, כי הרי תפקיד המדריך להפוך את שפת האידיאולוגיה והתאוריה
ללשון המעשית של הפעולות המוחשיות, (לדבר על דיקנות אין זה קשה - עליך להיות
דיקן, וכך יהיו חניכיו) אותו כלל יפה לכל המקרים, שיום הסרט הנ"ל, הוא אחד
מהם). גובחתי לדעת שבכדי להצליח בפעולה צריך אני לא רק לשתף את החניכים,
אלא גם לעניין ולגון את דברי אני. על הדבר הזה דברנו בקצרה לעיל, אבל חסר
לי משהו, וזמן רב לא ידעתי מהי, וכאן עמד לי נסיונו של המדריך המנוסה יותר
של הקבוצה השנייה: העבודה העצמית של החניכים. עד אז נוהג הייתי מפעם לפעם
לתת להם לקרוא ספר מסוים, ולא עזרתי להם ולא הדרכתים בקריאה, עתה הוספתי
גם זאת, הקפדתי על יומני-חבר מסודרים, יעצתי להם כיצד להכין תמציות, והנסיון
הורני לערוך משפט-ספרותי, כסכום חי לספר שכולם קראוהו והושפעו ממנו.

במשך הזמן נוסף לי נסיון רב, ש"פני-הנסיון" שלי סבלו אמנם, אך לא
נאשמת, כיון שלפני קבלי אותם לא עברתי קורס סדיר - וכמובן שדבר זה אסור
בהחלט, ורק נעשה עקב הרחק. כעבור זמן כבר היתה קבוצתי משהו מגובש ולא גוף,
סעליו נערכו נסיונות בלא יודעים, ונוסף לי כלל גדול בעבודה: הקבוצה צריכה
להיות, הפעולה צריכה להשמע ולהראות והחניכים צריכים להוויגיש ולקחת בה חלק.
אם דבר זה יעלה בידי המדריך, כפי שאני מקוה עלה בידי, ללא כל ספק יתקדם בעבודה.
מדריך.

מדריך מהו ?

תמיד נזכר אני שאתם הפעולות הראשונות של קורס המדריכים היא הפעולה על אישיות המדריך, ואמנם חשובים מאוד הי סודות הנתנים, אבל בעצם אישיותו של המדריך משתפרת עם חיי הקבוצה וההדרכה.

הדבר שאותו החשבתי פחות מכל היה "הפסיכולוגיה" - ודבר זה פגע בי ביותר, וכעת - עת סוקר אני את השתלשלות העניינים - איני יכול לסלוח לעצמי על שלא הצלחתי בתחילה ליצר קבוצה בריאה, אלא חברות קטנות מאוחדות בינן לבין עצמן, מאוחדות יחידיו... בנסיגנות התנכלות למפעלי אני - פעילות סדירה.

הדרכה - תפקיד אחראי הוא וצריך להתחייב אליו בכל כושר הראינות. לא מספיק להיות משכיל יותר מהחניכים, וכן לא מספיקה ידיעה ברורה של החומר, אלא - וזהו העקרון השלישי - יש לדעת כיצד להעביר את החומר בצורה מעניינת, יש לדעת מעט פדגוגיה (כיצד לדבר, כיצד להסביר ומעל לכל כיצד לעניין), ברם הרקע והבסיס לכל אלה היא בלי כל ספק אותה תורה מעניינת ומאלפת, הנקראת תורת-הגפוש (פסיכולוגיה). לא יתכן מדריך טוב - בלי ידיעת גפוש החניכים, אך כל תורה מצריכה למוד ונסיון, ואמנם את הדחיפה הראשונה לכך קבלתי לאחר שמדריך ותיק נוכח באחת מפעולותי, וראה כיצד מתנהג אני עם חניכיו. אחד הפעולה קבלתי "מקלחת קרה" על ראשי (היום לא היה חם ולכן רגש "נעים" מלא אותי) ואחרי כן נערכה השיחה כדלקמן: ותיק - איזה. מפקד צבאי אתה? אני - מה? מפקד צבאי? אה... ותיק - אתה חושב שפעולה צריכה לסרוי אופרת בית קבדות? לאיך אסור להגיד עפעף? אני - לא, אבל... הם מרעיסים נורא, ופשוט אני כבר... ותיק - אתה כבר מרוגז... רצית להגיד, אך שמע. אני בעצמי נרדמתי מה"שיחה" הערה שלך. מה עשו לך הקסנים הללו? אני - אבל צריך להעביר גם פעם "ציונות" ו... ותיק - ברוך שצריך, אך יש לעורר את החניכים ולא לישנם, צריך הרבה דברים, אולם לא באופן שאתה עושה. הרי מותר לחניך להתלחם עם חברו על אודות הצווא ומדוע הנך כועס, הרי רואה הנך שהם כבר השתעממו מדוע לא קצרת ועבדת למסחר מעסי, זה הצנום סאחר מדוע צעקת עליו, אולי היתה לו סבה - וכך המסין והסיה ואני נתכנסתי בתוך עצמי והסתדלתי לקטן עד כמה סאפסר - ובכלל דורס אתה מהם דברים שאינך יול למלא אתם בעצמך. אני - שותק כים, ותלך ממשיך: סלח לי על

התפרצותי, אולר קשה מאוד לשתוק נוכח אופן פעולה כזה. לפני שאמשיך במסיירת
תוכן השיחה עלי לציין שהדבר הדתיים אותי לגמרי, הייתי בטוח שאני מדריך טוב,
שאני מסביר טוב וחניכי יבינו את דברי ויפחו לקח, אך לא עלה על דעתי שאני
עצמי בכל צעד ושעל משמש להם דוגמא, אמנם ידעתי כי המדריך חייב להיות צעקן
ומסודר, אולם הדברים הללו שנאמרו ברובו רב ע"י המדריך הותיק עוררוני לחשוב
בכיוון אחר וחדש על אודות ההדרכה. ברור שעתה "נתתי" את רשות הדבור לו,
היות ולא היה מענה בפי. הותיק - האם היית פעם בבית אותו חבר שאחר, החשבת
פעם מדוע מאחרים החברים ונסית למנוע זאת ע"י הסברה או התחשבות ולא עונש?
העלה בדעתך אי פעם לכוון את מרצם הרב של הצעירים לפעולה, למשחקים, לשתוף
אקטיבי ולא לחסל את התלהבותם בצעקותיך? אני - רציתי... אבל... (בעצם לא
כדאי לדבר, כי מגמגם הייתי) ותיק - ראה, בלי כלסספק יודע הנך את החומר, אך
אינך מורה, חניכינו לא באו לתנועה על מנת ללמד, אלא על מנת לסחוק ולמצוא
חברה, ואתה - כמדריך - חייב לתת להם את מבוקשם. הילד מוקף הרבה מאוד
בעיות, עליך לעזור לו לפתור, עליך להראות לו צורך, אתה צריך להתחבר אתם
וכך תתחבב עליהם... אני - אתה צודק, נסיתי לעשות זאת ואז לא יכלתי להסקיטם
יותר... ותיק - ולכל יש גבול, עליך לדעת להגיע עדיו, אך לא לעבור אותו, נסה
נא לענין אותם, התחל-נא... דרך אגב האם התייעצת פעם עם ההוריים? אני - עם
ההוריים? להתייעץ? "פרחת" קטן, כמוני יבוא עם ההוריים? אני... אני פשוט
מתביש ותיק - מתביש? ממה? האמן לי ההורים יקבלוך בסבר פנים יפות, יסמחו
לקראתך, ואתה חייב לספר להם על ילדם ולסאול ולדעת אודותיו יותר. ההורים
מעונינים לדעת מה עושים חניכיהם. להפגש פעם עם המדריך ולספר לו, לתנות
לפניו... ואתה טוען שאתה חושש? נסה ותראה... אני - קל לדבר, בכל זאת אנסה
פעם. ותיק - כך, זה כבר יותר טוב. זכור נא עוד תכונה חשובה לאין ערוך:
גמישות. עליך לדעת להסתגל לכל מצב, שהחניכים יעמידוך בפניו, במקרה כזה אל
תעמוד על דעתך בעקשנות לעשות דוקא כך, אם תשמע בקול חניכין הדבך לא יוריד -
מערכך, דע להיות חברים המבוגר ולא אדם זר, מתוך לחברה. אני - באמת אתה צודק,
יש ונדמה לי מה לי ולקבוצה הזו, מה מקשר אותנו? ותיק - אוהו. זהו ענין דע
סצורין לעקרו מיה. לנגע זה אסור לפשות בקבוצה. אני - לפעמים אני מתיאש. לא
אצליח לעשות דבר עם קבוצתי. לעתים נדמה לי שנתנו לי מין "חומר גלמי" ואני

איני יכול לעשות בו דבר. ותיק - צדקת, נתנו לך חומר ואתה צריך ליצור את צורתו. אך על מנת שהפסל-האמן יצור פסל צריך הוא לכלים, ולאחר שהם כבר בידיך צריך הוא לדעת כיצד אתהעבדת קורס, רכשת ידיעות - הכלים בידיך, אך הידיעה איך, באיזה אופן - אתה מגובשת אצלך וזאת עליך לשפר, ללמד. נזכרתי בדברים דומים ששמעתי בקורס מדויכים, אך נאמרו בצורה אחרת, נתנו בצורת דוגמא: משה רבנו העמד למופת למנהיג ומדריך, תכונותיו ומעשיו, הזוהרים בכל הצורות צריכות להיות לעיני המדריך הצעיר. תוך הרהורים אלה פניתי אל בן סיתי ועניתי: אסתדל לתקן, חן חן לך על הערותיך. - ותיק - רגע קט, עוד פרט קטן: כשאתה קובע תכנית לחדש ("טוב שהוא אומר לחודש, אצלי עדיין לא היה קיים דבר כזה") האם יודע אתהברורות מה אתה שואף להשיג בזאת? אני - בכנות - לא בדיוק. ותיק - ובכן, זהו מקור הרע: כל מדריך חייב לדעת מלקראת מה הוא מחנך. מה רוצה הוא להשיג מקבוצתו, מה תתן פעילות של חודש אחד, היינו מהי המטרה הקרובה? אך קודם יש לדעת את המטרה הרחוקה, הסופית? הסמת פעם לבך לזאת? אני - כמעט לא. אמנם הייתי... ותיק - תשובתך מתבטאת בפעולתך, וזאת עליך לתקן. היינו יכולים לשוחח עוד כהנה וכהנה אך הגעתי כבר הביתה, ובינתיים שלום והצלחין"

זו היתה הדחיפה הראסונה והעקרית שהמריצה אותי להתעמק יותר בהדרכה, ולא לראות את המדריך, כחבר הנותן חומר, משחק ומרכז קבוצת נערים בלבד. נוכחתי לדעת מה רבה האחריות, התפקיד וחסיבותו, ובהתאם לכך סניתי את דרכי עבודתי ויחסים.

משה כ.

מבנה הפעולה ומהותה

פעולת הקבוצה היא החברה היסודית ביותר של עבודתנו החנוכית, היא מורכבת מחומר מעשי ועיוני גם יחד. לא נכון יהיה להפריד בין שני סוגי החומר. באופן מהותי, אולם למען הקל על ההבנה נחלק הרצאה זו לשלושה חלקים:

א. התכונות לפעולה:

כשהמדריך נגש להכין את מערך הפעולה עליו לזכור כמה כללים: (1) הפעולה צריכה לעניין את מקסימום החברים. (2) צריך שיהיה קשר בין כל חלקי הפעולה, היינו: שהפעולה לא תהיה מורכבת מחלקים שונים, אלא מחלקים רבים ומגוונים יהיו פעולה אחת. (3) ישנם גם שני סוגי פעולות בקבוצה: במועדון ובחוג, ודבר זה יש להתאים לצרכים וגם למזג האויר וכו' (ראה להלן).

אין לזלזל בחשיבות כתיבת ראשי פרקים, סבהם צריך אח"כ להשתמש בצורת שאלות וכו' במערך עצמי. יש צורך להקפיד בעקר על הפתיחה והסיום של הפעולה, ושל החומר העיוני לפרטיו, ורצוי אפילו לחשוב בבית על המספטים ועל השאלות בהם יפתח את הפעולה, ועל הנקודות העקריות שאותן יסכם. על כל מדריך להכין לו רשימת ספרי קריאה נאותים, ובהזדמנות לתתם בסוף הפעולה.

על הפרטים הטכניים יש גם צורך להקפיד: להכין את המועדון, לדאוג להוצאת קשר, לצידוד מתאים, למשחק וצרכי הפעולה וכו'.

ב. מבנה הפעולה:

הפעולה אורכת כסעה וחצי - שעתיים. ונסתדל לתת פה את החלוקה הכללית והמפורטת של סלב וסלב בפעולה, בלווי דוגמאות.

תחילה נציין שהפעולה מורכבת משלושה חלקים עקריים: (1) החומר הראשי (כ-1 סעה). (2) נושא לווי (כ-40 רגע). (3) נושא לווי קטן יותר (כ-20).

במקרה שהנושא הראשי הוא עיוני (שיחה, ספור, שירה, וכוח, משפט ספרותי וכו'), נבנה את הפעולה בצורה, שנושא העזר הגדול יותר (האורך למעלה מחצי שעה) יהיה מעסי (ת"ס, מחנאות, עזרה ראשונה, סמפור, משחקים וכו') והחלק הנוסף - לפי צרכי הפעולה, כפי שנוזכר לעיל ישנה פעולה במידון ופעולה בסדה. נדגים את הדבר:

פעולה במועדו: (א) הנושא העקרי מעסי: 10 ד' ת"ס, 50 ד' - צופיות, 30 ד' - שירה או ספור (שיחה וכו'), אפשר משחקי ישיבה וכו'.

(ב) (הנושא העקרי עיוני): 10 ד' - ת"ס, 40 דגע - ספור או שיחה, 30 דגע - משחקי תנועה, 10 ד' - ענינים סדוריים.

פעולת-סדה: פעולה זו אורכת קצת יותר, ולרוב היא מעשית.

(א) (הנושא העקרי מעסי) $1\frac{1}{2}$ ס' או יותר - מחנאות או משחקי סדה, $\frac{1}{2}$ ס' ספור או שירה, 10 ד' הדעות וכו'.

(ב) (הנושא העקרי עיוני) 30 ד' - יוצאים בסמני דרך - 60 ד' - ספור או שיחה וכו', 30 ד' - משחקי סדה וכו'.

עתה נעבור לפרוט אופן ההעברה של החומר העקרי מבחינה ציונית (מבחינה מעשית או "דבורית" נדון בסעיף ג').

החומר העקרי מתחלק ל-4 חלקים:

(1) חזרה - אורכת 10 דקות. בודקים את החומר שנלמד ומוסיפים מעט חומר חדש ("סאר ירקות").

(2) גרזי לקראת החומר החדש - אורך 5 - 3 דקות. מהחזרה עוברים לחומר החדש ומעמידים את המטרה לנושא.

(3) חומר החדש - 40 דגע. מורכב מפתיחה, תוכן וסיום.

(4) הסכום - 7 - 5 דקות. סכום החומר של הנושא, נתינת ביבליוגרפיה לחניכים, הכנת הרקע לפעולה הבאה.

ג. נהול הפעולה כיצד:

בעיה זו קשה היא, ועם הנסיון הולכת היא ונפתרת.

1. חומר עיוני: בפני המדריך עומדת הבעיה: כיצד אעביר את הפעולה? הפרוט ידוע לי, אך כיצד? ארצה, אשוחח או אשאל? כדי לענות על שאלה זו נותנים אנו ראשי פרקים בנהול הפעולה, אולם לפני כן נסכם בקצרה את מעלות השיחה וההרצאה ומגרעותיהם:

ההרצאה: מגרעותיה: חד-גונית (כי רק המדריך מדבר), ההשתתפות הפסיבית של החניכים מקשה על ההקשבה והרכוז.

מעלה עקרית: החוסר המעובד - הוא מוזיק.

השיחה: מגרעותיה: חוסר דינאמיק, סטייה לעתים מהנושא.

מעלות: השתתפות אקטיבית (אמנם רק הטובים מדברים), רב-גונית וענין. לכן הפעולה שלנו תהיה מסולמת מ"סתי צורות" אלה גם יחד.

(א) החזרה: מורכבת מסאלות ותשובות. המדריך שואל בנוסח מחודש על הבעיות העקריות של הנושא שנלמד, ולבסוף תבוא שאלה מסכמת, שלא נשאלה קודם. ואח"כ מוסיפים "שאר ירקות", כלומר: המדריך משאיר לו במתכון כמה עובדות ומספר אותן, כדי ל"החיות" את החזרה.

(ב) הגרוי: המדריך שואל שאלה, שתהיה מעבר בין החזרה לנתיא ואח"כ מעמיד את המטרה על הפעולה - כלומר: המדריך מדבר.

(ג) החומר העקרי - מורכב גם מהרצאתו של המדריך וגם משאלות ותשובות.

(ד) הסכום: המדריך שואל והחניכים עונים, המדריך מסכם את החומר ונותן מקורות והכנה לפעולה הבאה. כיון שהגענו למוסג "סכום ע"י המדריך" נרתיב קצת

את הדבור על חסיבות הדבר וגורמיו; המבנה המהותי של הפעולה. כפי שראינו עד כה יש לפעולה סדר מסוים, שהמדריך קבע, דבר זה נקרא ה"סדר ההגיוני", אבל למעשה לפעולה יש "סדר פסיכולוגי", כלומר: החניכים מספיעים על מבנה הפעולה - מצב הרוח משנה לעתים קרובות את חומר הפעולה ואת יחס המדריך וכו', ולכן קורה סטוטים מהנושא ל(חניכים שואלים ומתוכחים שלא לענין) ולכן יש צורך בסכום ע"י המדריך. דבר זה יסכם את הדברים העקריים (ולא את התפלים, שנשמעו ג"כ בפעולה), שנית, הסכום יבהיר בקצור כמה נקודות, שיתכן ולא לובנו כראוי, שליטת הוא יהיה רקע והכנה לפעולה הבאה - וברור שהמדריך הוא שיעשה זאת.

2. חומר מעשי: במסגרת זו לא נוכל לדון על קוים בהדרכת החומר המעשי, נציין רק את יסודות העבודה. ראשית: אין אנו עוברים מקצועות שלמים (למשל, את כל העזרה הראשונה ואח"כ ספוגרפיה וכו') אלא העבודה מסוללת. שנית: החומר המעשי יתאים תמיד לפעולה. לחומר העיוני (למשל) כסמדרים על ההתייבשות, ילמדו הקמת מחנה וכו'), ולבסוף: למוד מורכב מיד מחזרה ומחומר חדש.

על המדריך לדעת שחומר מעשי אינו נקנה אלא ע"י תרגול מתמיד. לכן שלב חשוב וחיוני בלמוד, היא החזרה. יש לבצעה בצורת עבודות חדשות, המדריך יוסיף וישפר את אופן הבצוע, כזו כן יערוך את החזרות בצורת משחקים (גם משחקים שיארכו כמה שעות, כגון משחק "למעפילים" וכו'), בידי המדריך לגון את החזרות וחבדיקות ולא להפכן לענין של שגרה.

החומר החדש מורכב בעצם מארבעה חלקים:

(1) הסברה כללית על מהות המקצוע, אופני העבודה וכו', הסברת השם - במקרה של צורך, אחרי הקדמה זו יציג המדריך את התרגיל לחניכיו (במקרה של ת"ס, ובמקרים אחרים יראה את הקשר, את האול וכו').

(2) המדריך מסביר את אופן הבצוע, ומבצע את התרגיל לחלקיו.

(3) המדריך מבצע את התרגיל יחד עם החניכים. התרגיל מבוצע לשעורין (חלקים חלקים).

(4) הקבוצה מבצעת את התרגיל במלואו.

בפעולות הראשונות אין צורך להקפיד, אלא על העקרונות החיוניים ביותר. בפעולות הבאות יש להקפיד ולשפר.

בפעולה המעשית יש לתת לחניך חופש, צריך לתת לו למצוא את הדרך והמדריך רק יפקח. ביתר דיוק יכין-ויעזר. (במקרה שיש חניכים היורעים את החומר, אין להכריחם ללמוד מחוש, אלא לבדוק את ידיעותיהם ולהעזר בהם בפעולה, הם יעזרו למדריך, בזה סימיעו לחלשים וכו').

ההתכוננות לפעולה צריכה להעסות ברצינות הדדושה. פעולות ללא הכנה לא תצלחנה. נתנה פה מסגרת הפעולה וחלוקתה, ולפי זאת יש למלאותה בתוכן.

מה כ.

שיטת הנושא המרכז בחינוך

שיטת הנושא המרכז משמשת לא אחת כנושא לויכות. ברצוני לברר בקצרה מהי שיטה זו ואיזה חלק ממנה אנו יכולים לנצל למען החנוך בתנועתנו. הכונה בשיטת הנושא המרכז היא: למוד ע"י התרכזות בנושא מסוים ונצול המקצועות האפשריים והנוגעים בנושא לסם למודו.

כמה יסודות לשיטה זו: (א) יסוד הרכוז, במשך זמן מסוים עוסקים בבעיה אחת בלבד. (ב) חינוכיות, למוד ע"י בעיות מקצועיות, הלמוד הנו לרוב-מקצועי. ברוב בתי הספר למשל, לומדים בכל שעה מקצוע אחר: היסטוריה, פיזיקה, תנ"ך, מתימטיקה, מקצועות אלה נלמדים לעתים ביום אחד והנער צריך להסתגל בכל שעה למקצוע חדש. שיטה זו מקשה לא פעם על כושר קליטתו של התלמיד ושיטת הנושא המרכז משתדלת למנוע תקלה זו. (ג) למוד ע"י עבודה עצמית של התלמידים. (ד) קניית ידיעות ממקורות רבים. השיטה הנדרשת גורסת כי אין לדרוש מכל תלמיד כמות ואיכות ידיעות שווה, יש לדרוש מינימום הכרחי. אפשר להסיג מסרה זו ע"י הצגת נושאים והרצאות. אין להסתפק במקור למוד אחד אלא במקורות סוגים ולעתים מנוגדים בהסקפות.

שיטה זו יכולה ללמדנו הרבה ביחס לשיטת הקניית החומר בתנועה, ברוב הסניפים כמעט שאינה קיימת עבודה ותכנית עבודה סדירה. הקניית החומר לחניכים היא מקרית ולא תמיד מותאמת עם תכנית החנוך בתנועה.

ע"י קביעת נושא מרכז אשר המדריך מתבונן אליו במשך זמן מה יכול הוא למנוע תקלות בחנוך הקבוצה. שיטת הנושא המרכז עוזרת בעקי להשתלמות עצמית של החניכים ומדריכה אותם לעיון במקורות רבים. הפעולה הנתנת לקבוצה אינה משולבת תמיד בחומר מעשי רעיוני, ואלו כשממלאים תנאי זה, אין לחומר המעשי כל קשר לחומר העיוני. השיטה הנדרשת מונעת גם תקלה זו, ע"י התאמת החומר המעשי לעיוני. בדור כי שיטה זאת דורשת הכנה יסודית של הנושא ולא אין היא ניתנת לבצוע, אולם אם יהא הרצון הדרוש מצד המדריך להעביר את הנושא ביסוד-דיות, תועיל לו שיטה זו בדרכו החינוכית. הגשמת שיטה זו תאופסד עם המפקדה תכין מספר נושאים מרכזיים לכל הסככות, תסבירם למדריכים ותעזור להם בבצוע הפעולות.

שיטה זו דורשת כי הפעולה תהיה מרוכזת, כלומר, השירה, הספור והמסחק צריכים להיות מסביב לאותו ענין. בשכבה הצעירה יש להקדיש לנושא אחד לא יותר מסלס עד ארבע פעולות. בשכבה הבינונית לא יותר מחמש שש פעולות, ואלו המתבגרות לא יותר מ-9 - 8 פעולות (בערך חודש ימים).

אליהו א.

ל מ ד ר י ך

הדרכה עיונית

בהדריכי חומר עיוני, מה מטרתו? האם אסתפק בלמדי את החומר ההיסטורי - תולדות הציונות ותולדות התנועה וכדומה? האם אסתפק בהו ספי אל כל זאת גם חנוך אידיאולוגי להגשמה ולהכשרה מעשית של חניכי, בצופיות, ספורט וכדומה? האם נצטמצם היום רק במסגרת אותו חומר עיוני הנבדל מן החנוך הרעיוני והפעולות המעשיות, האם ברור לנו מה אנו רוצים להקנות?

כל יהודי בארץ-ישראל, כל חבר מכבי-צעיר נאמן, חייב להכיר את תולדות תנועת התחייה, עליו להבין את מקומנו בה וסיכול להסוותה לתנועות שחרור אחרות. הרי לפניכם בסיוני הראשון להגדיר את מטרת למוד החומר העיוני. בהביננו זאת אנו מקנים את תולדות הציונות ושמים לב שערכי הגלות יירכסו ע"י החניכים, הרחוקים ממנה, מעמיקים בתורת הרצל ומרחיבים את הפרטים בתולדות התקופה המאוחרת יותר. תולדות התנועה והתלבסויותיה, תולדות מלחמות השחרור במאות ה-20 - 19, תולדות רעיונות חופש - סיון ואחיה, אידיאות הוני דעות גזל לים - כל אלה נוסאי פעולתי, אם המטה הנ"ל מקובלת עלי, והרי אני רואה פרי בעמלי.

והאם זה כך? האם הקניית החומר מביאתני למטרה? ואולי נסוח המטרה מטעה? אני מרגיש שני פעלים בנסוח הנ"ל - על החניך להכיר ולהבין. האם זאת אומרת לשמוע, לקבל הרצאה על הנושא, או אפילו לדעת את הפרטים? נדמה לי

שמפעלים אלה מקיפים הרבה יותר. מסגרת החומר העיוני הנ"ל יכולה להספיק לתכנית הדרגה השניה (בתכנית הדרגה השלישית נבחר קטעים קלים מן החומר של הדרגה השניה כגון תולדות "הסומר", אישי הציונות, מהות הלאומיות. נפרט את דברות התנועה ונרחיב את תולדותיה, נרבה בסליחות מנושאי הסכלה כללי: מגלים, ממציאים, הוגי דעות, ספרים, המצאות, רעיונות, ימי זכרון, מפעלים, נקודות התישבות, הכרת הארץ וכדומה). כמובן בהרחבה ובהעמקה אך נראה לי שלא המסגרת תקבע את הצלחת הקניית החומר הרעיוני, אלא הבנת המטרה שלשמה אנו מקנים אותו. הבנת המטרה תביאנו לדרכי ההדרכה הנכונות ושוב לא נרגיש שמלאנו את חובתנו בהדעותנו בפני חניכינו ב-50 - 40 שעות חומר היסטורי רחב ש"עליהם לתכור וללמוד ממנו".

האם אני מתכוון שעלינו לנהל את פעולותינו בדרך של סיחות ולא הרצאות? - לא ולא. הדרך חשובה מאד, אך היא לא תשנה את המצב אם לא נדע מה לפנינו. נחזור אל סתי המלים "להכיר ולהבין". האם העובדה שחניך למד פרטים ידועים מספיקה לחנוכו? האם יש באפשרותנו להקנות לו את כל הפרטים בתולדות תנועות התחייה והציונות? האם מטרתנו שבמסגרת דרגה שניה ילמד הכל? - בשום אופן לא, הרי זו מטרה למודית ולא חנוכית. מטרתנו שהחניך יאהב את תולדות תנועת התחייה הלאומית, יעריך אותה, יסאף להעמיק בה, ידע כיצד לעיין בה היטב ויתאר וילמד וישנה בדברים אלה ככל שיתבגר ירבה לחקור בה עד שיקבע את עמדתו הלאומית, עד שידע שממשיך הוא בקו נשגב שרבים קדמו לו בו וידע מה עליו לעשות כדי להגשים את הכרתו. עליו להכיר את רעיונות הציונות והסתלסלויותיה ולגלות את תופעותיהם ביום, עליו להבין מה דורשת ממנו הדוגמה ההיסטורית ומה התכוונו בה אומריה ועושיה. ובסום אופן אל יסתפק בקבלת דברי המדריך כתורה מוחלטת, כי במה אנו "תנועה בלתי מפלגתית" ובמה "תנועה מחנכת"? עליו להכיר ולהבין בעצמו?

האם סבכתי דברים שבתחילת דברי נראו כאילו מובנים מאליהם? אנסה להסביר את כוונתי. החומר ההיסטורי מצד אחד, והחנוך העצמי של החניך מצד שני הם מטרת המדריך. החנוך המכוון של המדריך מקטר ביניהם, אין מטרת המדריך רק להקנות את החומר, אלא להכסיר את החניך לעיין בתוכו כזה בעצמו, לפתוח לפניו את מקורות הרעיונות הציוניים על ויכוחיהם ונגזליהם, על התלבטויותיהם

ומסבירהם. המדריך הוא מורה דרך, שוער בפתח ההשכלה הלאומית של החניך. אך אינו פרומיתיאוס, המקנה את החומר הרעיוני כמתנה לחניך, בהביננו זאת נראה מיד שעלינו לחפש דרכים חדשות בהדרכת החומר הרעיוני, הרצאות? במידה מועטת ביותר. ויכוחים? - טובים ויפים, אך על איזה בסיס? מאין ישאבו החניכים את ידיעותיהם לויכוח וכיצד ילמדו לבקר את ידיעותיהם?

אסתפק הפעם בהעירי את תשומת לב המדריכים לבעיה גופא, אשר בלי ספק כולם הרגישו בה, אך מסופקני אם רבים עקבו אחריה עד מקורה ומעטים יותר ודאי הסיקו גם את המסקנות. אציין גם כמה דוגמאות בדרכי הדרכת החומר העיוני מן התנחות דלעיל וירחיב כל מדריך זאת כפי הבנתו.

החומר הרעיוני צריך לעניין את החניך - צריך להיות מובן לו, צריך לעורר אותו לעיין במקורות בעצמו - צריך להכשיר אותו לחפש במקורות ולבקר אותם - עליו לדעת לבנות את מחשבותיו והגיגיו על בסיס רקע רחב.

על המדריך לעורר בלי הרף את חניכיו לעבודה עצמית: למסור לחניך להכין הרצאה על חלק מהנושא ולספרו בפני הקבוצה, למסור לחברים אחדים לעבד ויכוח, או משפט על נושא או איש והריהו מבניסם לפנים הנושא. אך דברים אלה דווקא מאמץ גדול יותר ומכבידים על הקבוצה. האם לא חסוב לדרוש מחניך להבין ביב-ליוגרפיה לנושא, לאח, להעיון? ללמד חניך להסתכל בקטלוגים של ספריות, במפתחות של ספרים וכדומה? האם לא נעשה מפעל גדול אם נחנך את החניך להשתמש בספריה ולו גם לשאלות צוריות קטנות, שמסירת הדו"ח עליהן לא יגדול זמן מן הפעולה, וזו תוכל להערך בדרך של הרצאה ושיחה משולבות, כרגיל? וגם בגיל צעיר. 'הנה פעולה של תולדות השומר', שנמסרה בידי חניך ותפקידו רק לזכור את שמות כל השומרים, או פרטים על הנסארים בחיים, ביבליוגרפיה של כתבי הרצל בעברית, כתבים עליו וכדומה; או חפוש דו"ח מן הקונגרסים - היכן? באיזו ספה? אבל לחפש את המקור, ולא משהו על פי המקורות. כיצד נמצא דו"ח על הקונגרס בתקופתו? ולאחר שנמצא חבר ומסר דו"ח - האם אין דו"ח זה חד-צדדי, כיון שהכותב היה חד-צדדי? כיצד נבדוק זאת? הפעולות תשנינה כך את אופיו; כל פעולת תלויה

קטע קטן של הרצאת חניך על איזו עבודה שעשה, לעתים גם הרצאת מיטב החומר, או ויכוח או משפט בהסתתפות כמה חברים שהתכוננו היטב. בפעולות לא יסתפק המדריך במתן חומר, אלא, יזכיר בדרך מתאימה ושימת ספרים מוצעת, ירגיל חניכים לעיין בספרי מדע, ובעת עיון בהם יש לדעת "לדפדף" - לקרוא רק את המעניין אותו רגע ולדלג על השאר, לבקר בקורת מקורות וכדומה. לפעולותיו יביא המדריך את המקורות על "מדינת היהודים" לא נתווכח בעלמא - נדרוש שכל אחד יקרא אותה, יקראו קטעים יחד, גם על דעותיו של דוד גורדון או אלקלעי ואחרים בדבר רק תוך כדי קריאת קטעים מדבריהם וכו'.

כל פעולה עיונית מעמידה עכשיו לפתע את המדריך בפני צורך בהכנה קשה וקפדנית - אמת, אך אחרת מה תועלת בה? האם פועלים אנו לקראת מטרה ידועה או שמא...?

נסיתי הפעם להבהיר כמה נקודות: (א) יש צורך במטרה ברורה לכל הדרכת החומר העיוני ולפיה נקבע את תכנית העבודה. (ב) יש צורך שכל הפעולות תקרבנה אותנו למטרה זו, וכל זה על יסוד עקרון הכרתי - עבודה עצמאית של החניכים. עלינו לחנך את החברים שיוכלו להשתלם בעצמם, לקרוא, לחפש חומר, לעיין במקורות ולעבוד עבודה.

כיצד על כן יכין כל מדריך את פעולתו, כיצד יקנה אותה, כיצד ינהל אותה - אלה שאלות שכדאי היה עוד לדון בהן, אך על זה בפעם אחרת.

אביעד יפה (ירושלים).